

AMAPED

BENEDEK ELEK MESÉI 2.

FELADATOKKAL

Verein Ungarische PädagogInnen in Österreich

Ausztiai Magyar Pedagógusok Egyesülete

Mariahilfer Straße 1C HT/ 2Sou/ II 1060 Wien

www.amaped.at

office@amaped.at

Szerzők: Szabó Katalin, Szabó Veronika

Grafika: Eigner Bettina, Fodor Orsolya Katalin

Interaktív feladatok: Tevan Ildikó

Web: Mentsik Gergely

© AMAPED, 2023.

Második, javított kiadás, 2026, Bécs.

ELŐSZÓ

Kedves Olvasó!

Ismét egy olyan munkatankönyvet tartasz a kezvedben, amelyben Benedek Elek által gyűjtött és feldolgozott mesékhez és szövegekhez találsz feladatokat. Ez a kötet a Benedek Elek meséi első kötetének a folytatása. Most két olyan fontos témát dolgoztunk fel, amelyek az iskolai tanév második feléhez köthetők: a húsvét és a pünkösd ünnepe.

Ahogy az előző kötetben, most is figyeltünk arra, hogy egy-egy szöveghez különböző nehézségi szintű feladatok kapcsolódjanak. Erre utalnak a feladatok mellett található jelképek. Így mindenki megtalálhatja a kedvére valót: akkor is, ha keveset beszél magyarul, de akkor is, ha otthon a szüleivel mindig magyarul beszélgetnek. A feladatok melletti képek azt is mutatják, mire jó a feladat: például a szókincs bővítésére, a hallás utáni értés fejlesztésére vagy esetleg az íráskészség fejlesztésére. A könyvhöz online feladatok is tartoznak, ezeket QR-kódok jelzik.

Az előzőhöz hasonlóan ebben a könyvben is található játékos, csoportos feladatok, ugyanakkor nem a témakör végén, hanem akkor, amikor azt a szöveg megkívánja. Előző kötetünkhöz képest több feladatot készítettünk az egyes szövegekhez, hogy te, kedves olvasó, kedvedre válogathass közülük. A szövegeket előzetes feladatok készítik elő, amelyben lehetőség van a beszéd gyakorlására; és az is újdonság, hogy a meséket kis részletekben olvastatja a könyv.

Vannak egymásra épülő feladatok, ezt igyekeztünk a feladatok szövegében jelezni, ezért a feladatok sorrendjén nem érdemes változtatni. Ugyanakkor sok feladat kihagyható, ha nincs elég idő a feldolgozásra. A már ismert nyelvtani témaköröket új szempontból tárgyaljuk ismét, és lehetőséget adunk ezek gyakorlására. Buzdítunk minden olvasót arra, hogy az általa tanult és beszélt idegen nyelvekkel hasonlítsa össze a magyar nyelvtani jelenséget, merjen kérdéseket feltenni, vitatkozni, saját véleményét formálni.

A megújult kötethez sok örömet, jó olvasást kívánunk!

A szerzők:

Szabó Katalin és Szabó Veronika

BENEDEK ELEK, MESEORSZÁG FEJEDELME

Benedek Elek több mint 160 évvel ezelőtt született Kisbaconban, Bécstől több mint ezer kilométerre keletre, Székelyföldön. Egyetlen határontúli, sőt magyarországi gyermek sem nő fel Benedek Elek meséi nélkül, így méltán emlegetjük minden **magyar gyermek Elek Apójának**. Egész életében azért küzdött, hogy a népnek, és kiemelten a gyermekeknek a lehető legtöbb és legmagasabb színvonalú irodalmat adja. A tündérmesék titokzatos világát, világszép királykisasszonyok és a szegény székely legények kalandos történetét Elek apónál jobban senki nem tudta megírni. Neve összeforrt a magyar népmeséssel, ezért is ünnepeljük 2005 óta minden szeptember 30-án, Elek apó születésének évfordulóján a Magyar Népmese Napját.

Benedek Elek ükunokájaként én is Kisbaconban születtem, és az ősi kúriában nőttem fel, ahol a családi hagyományoknak köszönhetően mindig a mese, a vers, a zene világa, szeretete vett körül. Abban a szobában aludtam, ahol korábban ő dolgozott, az ő asztalánál készültem az érettségire; az ő székében ültem, az ő tollát fogtam a kezemben. Karnyújtásnyira voltak tőlem a könyvei. Azt is mondhatnám, hogy egyenesen beleszülettem Meseországba.

Családi történetek Elek apóról

Benedek Elek varázslatosan mesélő stílusa egy évszázad múltán is sok-sok nemzedéket kalauzol el a mesék csodálatos világába. Emlékét, életművét számos kiváló életrajzi írás foglalja össze, mesekiadványokból, iskolai tankönyvekből soha nem hiányoznak azok a mesék, amelyeket ő írt vagy gyűjtött. A könyveken túl szép számban maradtak fenn családi történetek és anekdoták, amelyeket csakis egy ilyen példaértékű emberről őriz meg a nép. Két ilyen mesélek most el.

Ezt a nagyon érdekes történetet a szeretetről maga Benedek Elek mesélte el egy ünnepi vacsorán, amit családja rendezett az ő hatvanötödik születésnapjának tiszteletére. Benedek Elek így köszöntötte a feleségét: *„Kedves Párom! Téged üdvözöllek, mert a te jószágodnak köszönhetek mindent, azt a nagy kort, amit megértem s azt is, amit ez idő alatt elértem. Azt kérdezed tőlem születésem napján, hogy mit kérek tőled, mert te megígéred, hogy minden kívánságomat teljesíted. Azt kérem, hogy ne adjál többet - csirkecombot. Amikor ugyanis vőlegényed lettem, kivitted a tálból a csirke combját és átadtad nekem. Ezt tartottad a legjobb falatnak s én azt nem utasíthattam vissza. Azóta, harmincöt éve, mindig nekem adod a csirkecombot, s nekem eddig nem volt szívem, hogy kiábrándítsalak, hogy megmondjam neked: én utálom a csirkecombot. Eddig nem akartam rontani kedvedet, nem akartalak elszomorítani azzal, hogy amikor a legjobbat akartad velem, akkor tetted a legrosszabbat, mert én irtózom a csirkecombtól. Most már harmincöt év után megmondhatom.”* Ilyen volt a mesemondó Benedek Elek, a szerető gyengéd ember, aki évtizedeken át ette, amitől undorodott. És ilyen volt felesége, Fischer Mária, aki harmincöt évig az ura tányérjára tette mindig azt, amit ő a legjobban szeretett.

Egy másik történet Elek apó nagyapjáról szól: Az 1800-as évek elején kisbaconi Benedek Huszár István lovashuszárként vett részt a napóleoni háborúban, innen kapta a család a Huszár előnevet. A francia háborúból egy sebet és néhány juharfamagot hozott magával. A magot elültette a ház előtti kertben, s ennek az utódai ma is ott állnak a Benedek-kúria előtti parkban. Azért hozta ezt a magot, mert alatta pihent sebesülten, és ott fogadta meg, ha egyszer hazaér szülőföldjére, a fát meghonosítja. Egy fogadalmat is hozott: a csata után öt napig nem evett semmit, bor volt ugyan, de kenyér semmi. Az út szélén a bokor tövében egy darab kenyeret pillantott meg. Mivel a lóról leszállni nem szabadott, éjszaka ment vissza, és megtalálta a kenyeret, ami kemény volt, mint a kő, de megette. Ekkor megfogadta, hogy többet a búzakenyér héját nem dobja ki, nem hántja le. Azóta is mindig vigyázunk arra, hogy a kenyeret ne pazaroljuk, Isten ellen való véték lenne. A fogadalmat a család minden tagja mind a mai napig megtartja. Ez a kenyér iránti tisztelet.

„Van nekem egy csodalámpám, gyerekek, melynek tündéri fényességet árasztó világa mellett országot-világot bejárok, s úgy szedegetem össze a világ legszebb meséit. Világjáró nagy utamból, íme, itt egy könyvre való mese: olvassátok, gyönyörködjetek bennük! Aztán hozok én nektek újabb meg újabb könyveket, melyekből a nagyvilág népeinek legszebb meséit ismeritek meg.”

Ezekkel a Benedek Elektől származó szavakkal szeretném köszönteni az AMAPED gondozásában megjelent munkafüzet második kötetét elkészítő pedagógusokat én, Elek Apó ükunokája, aki magam is nagy rajongója vagyok a népmeséknek. A mese menedék, felhőtlen öröm, egy olyan játékos világ, amelyben igazságos szabályok szerint mindig az ügyesebb, a szorgalmasabb és a jó győz. A mese szeretete egész életre szóló támaszt ad, a mesemondó a történet szereplőinek bőrébe bújhat, a mesét hallgatónak fejleszti a képzelőerejét, s mindenkinek gazdagítja a szókincsét. Amíg magyar mese létezik, addig a magyar nép is örökké megmarad.

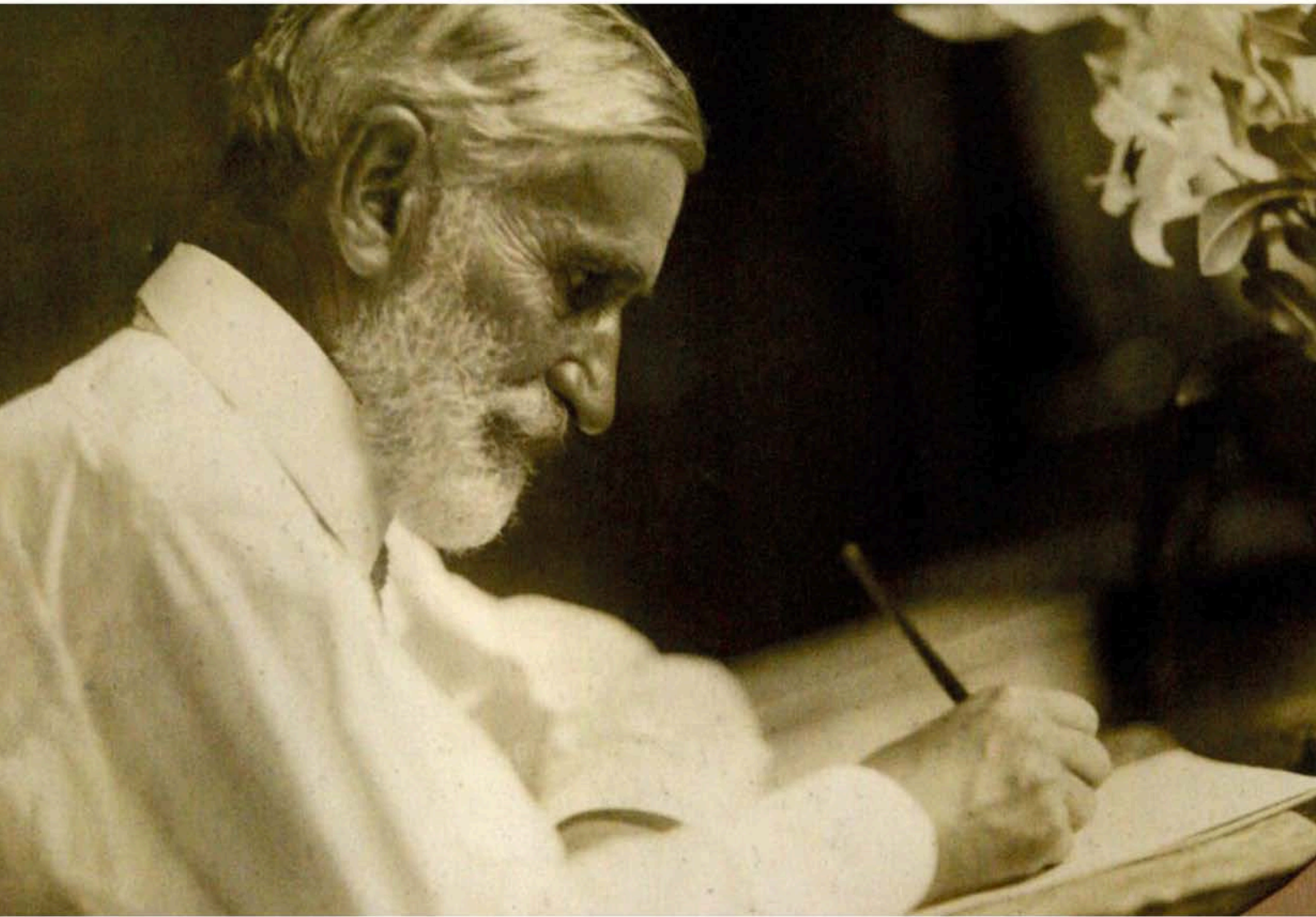
Kedves gyerekek, azt kívánom nektek, hogy Elek Apó mesemondó csodalámpását ragadjátok magatokhoz, emeljétek magasba, hogy fényével beragyogja a lelketeket. Hiszek benne, hogy ez a könyv még több történetet plántál meseszerető lelketekben, s ezzel ti viszitek tovább Benedek Elek szellemi örökségét.

Bardócz Orsolya

Budapest, 2023. október 10.

BENEDEK ELEK

(1859 – 1929)

TARTALOM

HÚSVÉT

BEVEZETÉS: A MESE.....	12
MESE: A NYULACSKA HARANGOCSKÁJA.....	17
HÚSVÉTI SZOKÁSOK.....	40
MESE: A JUHÁSZ EGYETLEN BÁRÁNYA.....	55
ÖSSZEFOGLALÁS.....	68

PÜNKÖSD

BEVEZETÉS: KIRÁLYOK.....	72
PÜNKÖSDI SZOKÁSOK: PÜNKÖSDI KIRÁLYVÁLASZTÁS.....	75
MESE: HALÁSZ JÓZSI.....	88
A PÜNKÖSD MINT VALLÁSI ÜNNEP.....	112
A PÜNKÖSD MINT TAVASZÜNNEP.....	119
MELLÉKLETEK.....	126

A kiadvány bővített, online anyaga, a hozzá kapcsolódó hanganyagok és online feladatok elérhetőek itt:

<https://amaped.at/p/online-anyagok/benedek-elek/>

JELMAGYARÁZAT

NEHÉZSÉGI FOKOZAT

kezdő

haladó

felsőfok

FELADAT TÍPUSA

olvasás utáni
szövegértés

hallás utáni
szövegértés

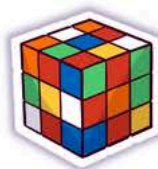
helyesírás

rajz

ének

játék

szókincsbővítés

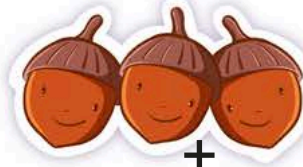
MUNKATÍPUS

egyéni munka

páros munka

csoportmunka

HÚSVÉT

Vajon mi is az a mese? Ebből a fejezetből megtudod, hiszen a húsvét témáját egy a meséről szóló ismétlő feladatcsokorral indítjuk. Az első mesét, amelyből kiderül, mit és hogyan veszített el a nyulacska, kisebb gyerekeknek ajánljuk. Ezután húsvéti szokásokkal ismerkedhetsz meg, kedves olvasó. A második szöveg kapcsán mindenki elgondolkodhat azon, képes volna-e egy számára kedves dolgot mások miatt feláldozni. Ezt a mesét kicsit nagyobbaknak szántuk, de természetesen mindkét mese elolvasását és összehasonlítását tartjuk a legjobb megoldásnak.

Jó olvasást!

3. Melyik volt a kedvenc meséd? Mondd el, miért! Használhatod a lenti kifejezéseket is.

Nekem a
mese tetszett,
mert.....

A kedvenc mesém
a..... volt, mert.....

A mese nagyon érdekes volt,
mert.....

Én a mesét szerettem
a legjobban, mert....

A mese áll
közel a szívemhez,
mert...

4. Alkossatok párokat és töltsétek ki a táblázatot!

Ezekkel a mondatokkal kezdődnek a mesék:	Ezekkel a mondatokkal végződnek a mesék:
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

5. Szerinted igaz vagy hamis? Beszélj meg a többiekkel! Mondd el, hogy miért gondolod!

- a) A mesék csak kicsi gyerekeknek valók.
- b) Minden mesében vannak gonoszok és jók.
- c) Minden mesében vannak csodás elemek.
- d) Minden mesének jó a vége.
- e) Mesét olvasni jobb, mint mesefilmet nézni.

Szerintem ez igaz/
nem igaz, mert...

Nekem is ez a véleményem./
Nekem nem ez a véleményem.

Én is így gondolom, hiszen.../
Én ezt nem így gondolom, hiszen...

Én is így látom./
Én ezt nem így látom,
szerintem ugyanis...

6. Már nagyon sokat tudsz a mesékről! Írj le két dolgot, hogy mit szeretnél még megtudni róluk!

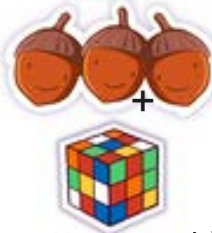
ELSŐ MESE

Üljetek körbe! Válasszatok kedvetekre az alábbi játékok közül!

7.

a) A játékvezető mond egy szót, és elmondja, mi jut róla eszébe. A következő játékos a hallott szóhoz kapcsolódik! Kezdjétek a játékot a *nyulacska* szóval! Tehát:

- A: *Nekem a nyulacskáról a tavasz jut eszembe.*
B: *Nekem a tavaszról a napsütés jut eszembe.*
C: *Nekem a napsütésről a virágok jutnak eszembe...stb.*

b) A játékvezető mond egy szót, a következőnek meg kell ismételnie, és hozzá kell tennie a magáét. A harmadik játékos már három szót ismétel, a negyedik négyet és így tovább. Legyen az első szó a *nyulacska*!

c) A játékvezető mond egy szót, a következőnek pedig folytatnia kell úgy, hogy a végén mondat, majd egy történet legyen belőle. (A névelők, kötőszók nem számítanak most egy szóznak). Indítsátok a mondatot a *nyulacska* szóval!
Példa: *A nyulacska – elment – az erdőbe – és látott – egy állatot.*

d) A játékvezető egy egész mondatot mond. A következőnek folytatnia kell a mondatot úgy, hogy a végén egy történet legyen belőle. Kezdjétek először a következő mondattal: *Volt egyszer egy nyulacska.*

e) A d) feladat írott változata. A játékvezető leír egy mondatot egy lap tetejére. Átadja a következő játékosnak, aki folytatja a mondatot. A végén kerek történet legyen belőle! Olvassátok fel a kész történetet! (Ha többen vagytok, több csoport is alkothat saját történetet.)

8. **Egy különleges formájú mesét fogtok olvasni egy nyulacskáról.**

A nyulacskától elvesznek valamit, ami nagyon fontos neki.

a) Írd le, szerinted mit vehettek el a nyulacskától, ki vette el tőle és miért!

b) Neked van olyan dolog az életedben, amit nagyon féltesz? Mi az? Miért félted?
Meséld el a párodnak!

c) Volt már, hogy elvettek tőled valamit? A párod kérdezzen, te válaszolj! Ha vége a történetnek, cseréljétek!

9. Itt látható a mese. Most még ne olvassátok el, hanem tartsátok magatoktól távol a szöveget! Beszéljétek meg a következőket!

a) Ez a mese rövidebb vagy hosszabb, mint azok a mesék, amiket eddig olvastál?

b) Olvashattad a 8. feladatban, hogy ez egy különleges formájú mese. Nézz rá a szövegre! Szerinted miért lehet különleges ez a mese? Milyen a szöveg formája?

c) Milyen szavakon akadt meg a szemed?

d) Nézegetsd meg a rajzokat, mit gondolsz, kik lehetnek a mese szereplői?

A NYULACSKA HARANGOCSKÁJA

Mesét mondok nektek: a nyulacskáról meg a harangocskáról. Volt egyszer egy nyulacska, s annak egy szépen szóló harangocskája.

Megy, mendegél ez a nyulacska az erdőben, addig ment, mendegélt, hogy erősen elfáradt, s lefeküdt egy bokor alá. Amint lefekszik, gondolja magában: „Jaj, istenkém, még el talállok aludni, s valaki majd ellopja az én szépen szóló harangocskámat!”

Leveszi a harangocskát a nyakáról, fölakasztja a bokornak a belső ágára, aztán szépen visszafekszik a bokor tövébe, s elalszik. Alszik, alszik a nyulacska, s hát amikor felébred, nézi, nézi a bokrot: volt bokor, nincs bokor.

A kicsi bokorból olyan magas fa lett, amíg aludott, hogy alig látott a tetejébe. De jó, hogy oda fellátott, mert éppen ott lógott a fának a legfelső ágán a szépen szóló harangocska. Felszól a nyulacska:

– Hallod-e, te szépen szóló harangocska, gyere le!

– Nem megyek én! Minek tettél a bokor ágára?

Megharagszik a nyulacska, mondja a fának:

– Fa, add ide az én szépen szóló harangocskámat!

– Nem adom biz én!

– Nem adod-e? Megállj csak, mindjárt visszaadod!

Szaladott a baltához, s kérte:

– Balta, vágd ki a fát, fa nem akarja visszaadni szépen szóló harangocskámat.

– Nem vágom biz én! Van nekem egyéb, mit vágjak!

– Nem vágod-e? Megállj csak, mindjárt kivágod! Szaladott a köszörűkőhöz, s kérte:

– Köszörűkő, köszöröld meg a baltát, balta nem vágja le a fát, s fa nem adja vissza az én szépen szóló harangocskámat.

– Nem köszörülöm biz én!

– Nem-e? Mindjárt megköszörülöd te! Szaladott a vízhez.

– Víz, hajtsd a köszörűkövet, köszörűkő nem akarja megköszörülni a baltát, balta nem akarja kivágni a fát, fa nem akarja visszaadni az én szépen szóló harangocskámat. Mondotta a víz:

– Bizony nem hajtom én a köszörűkövet, van nekem, amit hajtsak, elég.

Továbbfutott a szegény nyulacska, szólította a bikát:

– Bika, idd meg a vizet, víz nem akarja hajtania köszörűkövet, köszörűkő nem akarja megélezni a baltát, balta nem akarja levágni a fát, fa nem akarja visszaadni szépen szóló harangocskámat. Mondotta a bika:

– Nem iszom biz én! Ittam én már vizet eleget. Haj, megharagudott a szegény nyulacska, szaladott a vadászhoz.

– Vadász, lödd meg a bikát, bika nem issza meg a vizet, víz nem hajtja a köszörűkövet, köszörűkő nem élezi meg a baltát, balta nem vágja le a fát, fa nem adja vissza szépen szóló harangocskámat. Mondotta a vadász:

– Mit gondolsz, nyulacska, csak nem lövök bikát!

Továbbfutott a nyulacska nagy búsan, s találkozott az egerrel.

– Eger, csípd meg a vadász lába szárát, vadász nem lövi még a bikát, bika nem issza meg a vizet, víz nem hajtja a köszörűkövet, köszörűkő nem élezi meg a baltát, balta nem vágja le a fát, fa nem adja vissza szépen szóló harangocskámat!

– Nem csípem biz én.

– No, megállj - mondotta a nyulacska -, mindjárt elpanaszolok a macskának! Szaladott a macskához, s kérte szépen könyörögve:

– Macskám, macskám, édes macskám, fogd el az egeret, lásd, eger nem csípi meg a vadász lába szárát, vadász nem lövi meg a bikát, bika nem issza meg a vizet, víz nem hajtja a köszörűkövet, köszörűkő nem élezi meg a baltát, balta nem vágja le a fát, fa nem adja ide szépen szóló harangocskámat.

Mondotta a macska:

- Elfogom én jó szívvvel, csak hozzál nekem tejet. Továbbszaladt a szegény nyulacska, találkozik a tehénnel.
- Tehén, adj nekem tejet! Tejet adom macskának, macska elfogja az egeret,

egér megcsípi a vadász lába szárát, vadász meglövi a bikát, bika megissza a vizet, víz hajtja a köszörűkövet, köszörűkő megélezi a baltát, balta levágja a fát, fa visszaadja nekem szépen szóló harangocskámat. Mondotta a tehén:

- Adok én jó szívvvel, csak előbb hozz füvet. Szaladott a nyulacska a kaszáshoz.
- Kaszás, adj nekem füvet, füvet adom tehénnek, tehén nekem tejet ad, tejet adom macskának, macska elfogja az egeret, egér megcsípi a vadász lába szárát stb.

Megsajnálta a kaszás a szegény nyulacskát, vágott neki füvecskét, s vitte nagy örömmel a tehénnek. Tehén megette a füvecskét, s adott mindjárt tejecskét a nyulacskának.

Tejecskét vitte macskának, macska megitta, s uccu neki, mindjárt elfogta az egeret. Egér megcsípte a vadász lába szárát, vadász meglőtte a bikát, bika megitta a vizet, víz hajtotta a köszörűkövet, köszörűkő élesre fente a baltát, balta levágta a fát, fa mindjárt visszaadta a nyulacskának a szépen szóló harangocskát. De bezzeg mindjárt felkötötte a nyakára, gilinggalang – szólt a harangocska.

Többet soha le sem oldotta a nyulacska. Aki nem hiszi, járjon utána.

10. Most olvassátok el a mese első részét!

A nyulacska harangocskája

Mesét mondok nektek: a nyulacskáról meg a harangocskáról. Volt egyszer egy nyulacska, s annak egy szépen szóló harangocskája. Megy, mendegél ez a nyulacska az erdőben, addig ment, mendegélt, hogy erősen elfáradt, s lefeküdt egy bokor alá. Amint lefekszik, gondolja magában: „Jaj, istenkém, még el találok aludni, s valaki majd ellopja az én szépen szóló harangocskámat!”

Leveszi a harangocskát a nyakáról, fölakasztja a bokornak egy belső ágára, aztán szépen visszafekszik a bokor tövébe, s elalszik. Alszik, alszik a nyulacska, s hát amikor felébred, nézi, nézi a bokrot: volt bokor, nincs bokor. A kicsi bokorból olyan magas fa lett, amíg aludott, hogy alig látott a tetejébe. De jó, hogy oda fellátott, mert éppen ott lógott a fának a legfelső ágán a szépen szóló harangocska.

11. Hogyan szólhatott a szépen szóló harangocska? Válasszatok a következő kiejtésgyakorlatok közül!

a) Hangoztassátok a szótagokat!

csing, ling, csing, ling – cseng, bong, cseng, bong

b) Hangoztassátok a hangsort: *giling-galang!*

c) Alkossatok párokat! A páros egyik tagja a *giling* hangsort mondja magas hangon (például cincogva), a másik a *galang* hangsort mondja mély hangon (brummogva)! 1 perc múlva cseréljete! Ezután mondjátok el csoportosan is!

d) Mondjátok hangosan együtt egyszerre, majd az egyik felét a csoport egyik fele, másikat a másik fele!

*Giling-galang, giling-galang,
megszólal a csengő harang.*

c) Mondjátok együtt egyszerre, majd egyesével ezeket a sorokat!

*Cseng-bong ez a hang,
csingilingi gingallang,
csilingel a kis harang.*

12. Oldd meg a feladatokat az olvasott szöveg alapján!

a) Mitől félt a nyulacska a mesében? Húzd alá a szövegben!

b) Szerinted miről álmódott a nyulacska, amíg olyan sokáig aludt? Rajzold le ide a keretbe és meséld el a párodnak!

c) Szerinted hogyan érezte magát a nyulacska, amikor meglátta a fán a harangocskáját? Nézd meg, ismered-e ezeket a szavakat! Válassz egyet a szavak közül, és mondd el, miért illik a nyulacskára!

bizakodó

dühös

csalódott

vidám

elkeseredett

13. Játsszunk!

a) Játsszunk! Válasszatok magatok közül valakit, aki a nyulacska lesz! A nyulacska becsukja a szemét, a többiek körben állnak, és egy kis tárgyat (ez lehet gyűrű, labda, csengő) adnak körbe, miközben a lenti dalt éneklük (a gyűrű szót például ki lehet cserélni a dalban labdára vagy csengőre). Amikor véget ér a dal, a nyuszika kinyitja a szemét, és megpróbálja kitalálni, hogy kinél lehet a kis tárgy. Háromszor próbálhatja meg. Ha kitalálta, szerepet cserélnek, ha nem, akkor továbbra is ő marad a nyuszika.

b) Játsszhatunk így is: Álljatok körben! Egy gyerek álljon középre, és csukja be a szemét! Ő lesz a nyulacska. Egy csengőt adjatok körbe lehetőleg minél halkabban! Ha a közepén álló meghallja a csengő hangját, mondja, hogy: *állj*, és mutasson abba az irányba, ahol a csengőt sejtí! Nyissa ki a szemét! Ha megtalálta a csengőt, cseréljen helyet azzal, akinél a csengő volt! Ha nem találta el, ő marad a nyulacska.

c) A közepén állók mesélik el a többieknek, hogy milyen érzés volt nyulacskának lenni!

14. Szerinted mit fog csinálni a nyulacska, most, hogy nem éri a csengőjét? Írd le egy mondattal!

Szerintem a nyulacska _____

15. Olvasd tovább a mesét!

Felszól a nyulacska:

– Hallod-e, te szépen szóló harangocska, gyere le!

– Nem megyek én! Minek tettel a bokor ágára?

Megharagszik a nyulacska, mondja a fának:

– Fa, add ide az én szépen szóló harangocskámat!

– Nem adom biz én!

– Nem adod-e? Megállj csak, mindjárt visszaadod!

Szaladott a baltához, s kérte:

– Balta, vágd ki a fát, fa nem akarja visszaadni szépen szóló harangocskámat.

– Nem vágom biz én! Van nekem egyéb, mit vágjak!

– Nem vágod-e? Megállj csak, mindjárt kivágod!

Szaladott a köszörűkőhöz, s kérte:

– Köszörűkő, köszöröld meg a baltát, balta nem vágja le a fát, s fa nem adja vissza az én szépen szóló harangocskámat.

– Nem köszörülöm biz én!

– Nem-e? Mindjárt megköszörülöd te!

Szaladott a vízhez.

– Víz, hajtsd a köszörűkövet, köszörűkő nem akarja megköszörülni a baltát, balta nem akarja kivágni a fát, fa nem akarja visszaadni az én szépen szóló harangocskámat.

Mondotta a víz:

– Bizony nem hajtom én a köszörűkövet, van nekem, amit hajtsak, elég.

Továbbfutott a szegény nyulacska, szólította a bikát:

– Bika, idd meg a vizet, víz nem akarja hajtania köszörűkövet, köszörűkő nem akarja megélezni a baltát, balta nem akarja levágni a fát, fa nem akarja visszaadni szépen szóló harangocskámat.

Mondotta a bika:

– Nem iszom biz én! Ittam én már vizet eleget.

Haj, megharagudott a szegény nyulacska, szaladott a vadászhoz.

– Vadász, lödd meg a bikát, bika nem issza meg a vizet, víz nem hajtja a köszörűkövet, köszörűkő nem élezi meg a baltát, balta nem vágja le a fát, fa nem adja vissza szépen szóló harangocskámat.

Mondotta a vadász:

– Mit gondolsz, nyulacska, csak nem lövök bikát!

Továbbfutott a nyulacska nagy búsan, s találkozott az egérrel.

– Egér, csípd meg a vadász lába szárát, vadász nem lövi még a bikát, bika nem

issza meg a vizet, víz nem hajtja a köszörűkövet, köszörűkő nem élezi meg a baltát, balta nem vágja le a fát, fa nem adja vissza szépen szóló harangocskámat.

– Nem csípem biz én.

– No, megállj - mondotta a nyulacska -, mindjárt elpanaszolok a macskának!

Szaladott a macskához, s kérte szépen könyörögve:

– Macskám, macskám, édes macskám, fogd el az egeret, lásd, egér nem csípi meg a vadász lába szárát, vadász nem lövi meg a bikát, bika nem issza meg a vizet, víz nem hajtja a köszörűkövet, köszörűkő nem élezi meg a baltát, balta nem vágja le a fát, fa nem adja ide szépen szóló harangocskámat!

16. Oldd meg a feladatokat!

a) Szkennd be a feladatot rejtő kódot! Válaszolj a kérdésekre is!

b) Keresd meg a mondatok befejezését, és kösd össze!

A fa ♦	♦ nem akarta meghajtani a köszörűkövet.
A vadász ♦	♦ nem akarta megköszörülni a baltát.
A bika ♦	♦ nem akarta megcsípni a vadászt.
Az egér ♦	♦ nem akarta kivágni a fát.
A balta ♦	♦ nem akarta meginni a vizet.
A köszörűkő ♦	♦ nem akarta visszaadni a harangocskát.
A víz ♦	♦ nem akarta lelőni a bikát.

c) Számozd be az előző mondatokat a mese sorrendjének megfelelően!

17. A mese különleges formája: láncmese. Miért ez a neve? Egészítsd ki a meghatározást a lenti szavakkal!

események

megoldás

szereplő

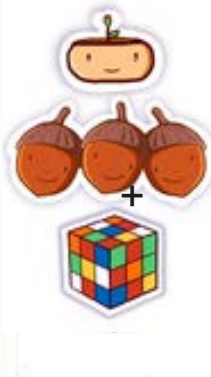
mese

feltétele

A láncmese olyan _____, amely egy megoldandó problémával kezdődik. A _____ keresése során az _____ ismétlődnek. Az egyik esemény a másik eseménynek a _____. Egyre több _____-vel ismerkedünk meg.

18. Játsszunk!

Sorsoljunk ki valakit, aki a nyuszi lesz, a csoportból egy másik gyerek pedig megkapja a csengőt.

A nyuszikának futva kell elkapni azt, akinél a csengő van.

Akinél a csengő van, az viszont átadhatja a csengőt másnak, ekkor a nyuszinak már őt kell üldöznie.

Ha elfogta a nyuszi azt, akinél a csengő van, akkor az elfogott veszi át a nyuszi szerepét. Az, vagy azok lesznek a győztesek, akiket a nyuszi nem tudott megfogni.

19. Te mit csinálnál most a mesebeli nyulacska helyében? Játsszátok el úgy a párbeszédet, hogy az egyik gyerek kérdez, a másik válaszol! Majd az, aki válaszolt, újra felteszi a kérdést egy újabb gyereknek.

20. Szerinted hogyan fog folytatódni a történet? Írd le ide!

21. Olvasd tovább a mesét!

Mondotta a macska:

– Elfogom én jó szívvel, csak hozzál nekem tejet. Továbbszaladt a szegény nyulacska, találkozik a tehénnel.

– Tehén, adj nekem tejet! Tejet adom macskának, macska elfogja az egeret, egér

megcsípi a vadász lába szárát, vadász meglövi a bikát, bika megissza a vizet, víz hajtja a köszörűkövet, köszörűkő megélezi a baltát, balta levágja a fát, fa visszaadja nekem szépen szóló harangocskámat. Mondotta a tehén:

– Adok én jó szívvel, csak előbb hozz füvet.

Szaladott a nyulacska a kaszáshoz.

– Kaszás, adj nekem füvet, füvet adom tehénnek, tehén nekem tejet ad, tejet adom macskának, macska elfogja az egeret, egér megcsípi a vadász lába szárát. Megsajnálta a kaszás a szegény nyulacskát, vágott neki füvecskét, s vitte nagy örömmel a tehénnek. Tehén megette a füvecskét, s adott mindjárt tejecskét a nyulacskának.

Tejecskét vitte macskának, macska megitta, s uccu neki, mindjárt elfogta az egeret. Egér megcsípte a vadász lába szárát, vadász meglőtte a bikát, bika megitta a vizet, víz hajtotta a köszörűkövet, köszörűkő élesre fente a baltát, balta levágta a fát, fa mindjárt visszaadta a nyulacskának a szépen szóló harangocskát.

De bezzeg mindjárt felkötötte a nyakára, giling-galang - szólt a harangocska. Többet soha le sem oldotta a nyulacska. Aki nem hiszi, járjon utána.

22. Oldd meg a feladatokat!

a) A mese második részében újabb szereplőkkel ismerkedünk meg. Gyűjtsétek össze, összesen hány szereplője van ennek a mesének!

b) Ez a második rész rövidebb, mint az első. Szerinted miért? Mondd el!

c) Változtatnál valamit a mesén? Miért? Beszélgetsetek róla a csoportban! Te is így fejezted volna be?

d) Szerinted milyen szó illik a mesére? Használhatod ezeket a szavakat. Mondd el, miért gondolod így!

e) Könnyű vagy nehéz volt-e olvasni a mesét? Miért? Mondd el!

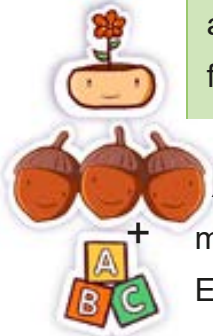
23. A nyulacska kirágott egy-két hangot a szavakból. Pótold a hiányzó hangokat!

Ezután ellenőrizd magadat a szöveg segítségével!

Megsajnálta a kaszás a szegény ny____lacskát, vágott neki f____vecskét, s vitte nagy örömmel a tehénnek. Tehén megette a f____vecskét, s adott mindjárt tejecskét a ny____lacskának. Tejecskét vitte macskának, macska megitta, s ucc____neki, mindjárt elfogta az egeret. Egér megcs____pte a vadász lába szárát, vadász megl____tte a bikát, bika megitta a v____zet, v____z hajtotta a köször____követ, köször____k____élesre fente a baltát, balta levágta a fát, fa mindjárt visszaadta a ny____lacskának a szépen szól____harang____cskát.

24. Érdekesség: Figyeld meg! Mondatainkkal gyakran eseményeket mondunk el, ahogy ebben a mesében is láthattad. A mondat legfontosabb része, a mondat főnöke az ige, nélküle nem lehet eseményekről beszélni.

A *macska megitta a tejet* mondatban a *megitta* az ige. Ő a főnök, tehát ő kér maga mellé több olyan szót, amelyek az esemény legfontosabb szereplőit nevezik meg. Ebben a mondatban az ige két szereplőt kér: ezek segítenek elmondani, ki ivott meg és mit ivott meg.

a) Keressétek meg az igéket a mondatokban és húzzátok alá!

A macska megfogta az egeret.

Az egér megcsípte a vadászt.

A vadász meglőtte a bikát.

A bika megitta a vizet.

A víz meghajtotta a köszörűkövet.

A köszörűkő megköszörülte a baltát.

A balta kivágta a fát.

A fa visszaadta a nyulacskának a harangocskáját.

b) Egy kivételével minden mondatban két szereplőt kért maga mellé az ige (Ki? Mit?). Melyik mondat a kakukktojás? Húzd alá!

Itt hány szereplőt neveztünk meg? _____

25.

Érdekesség: Figyeld meg! Az igék segítségével el tudjuk elmondani, hogy mikor történt az esemény. Az esemény idejét a magyar nyelvtanban az igeidőkkel is ki tudjuk fejezni. Régen történt eseményekről például beszélhetünk múlt idejű igékkel. Az előző feladat igéi múlt időben voltak, ezt jelzi bennük a -t vagy -tt végződés. Erről már a Benedek Elek meséi 1. kötetében is tanulhattatok.

a) Gyűjts múlt idejű igéket a szövegből! Írd be a táblázatba, melyiket használjuk -t és melyiket -tt végződéssel!

múlt idejű igék -t végződéssel	múlt idejű igék -tt végződéssel

b) Fogalmazd meg, mikor használjuk a végződést egy, illetve két -t -vel!

A múlt idő végződése -t, ha

A múlt idő toldaléka -tt, ha

c) A mesében vannak olyan múlt idejű igék, amelyeket te esetleg másként használsz. Írd a táblázatba, te hogyan használod ezeket az alakokat!

Így van a mesében	Így használom én
aludott	
mondotta	
szaladott	

**d) Fordítsd le a mondatokat egy általad tanult/ beszélt másik nyelvre!
Hogyan fejezik ki ebben a nyelvben a múlt időt?**

A macska megitta a tejet.

A macska megfogta az egeret.

A bika megitta a vizet.

A balta kivágta a fát.

Érdekesség: Figyeld meg!

A magyarban a múlt időt végződés, a -t/-tt fejezi ki. Vannak nyelvek, amelyekben nincsen végződése a múlt időnek, de az ige alakja megváltozik. Az is lehet, hogy nem az ige után, hanem elé kerül valamilyen nyelvi elem. Vannak nyelvek, amelyek segédszavakat használnak a múlt idő kifejezésére. A legtöbb nyelvben nem egyfajta múlt idő van: megkülönböztethetik a nagyon régi eseményeket a kevésbé régiektől, a folyamatos eseményeket az egyszeri eseményektől.

26. A nyelvtani múlt idő mellett van nyelvtani jelen idő is. Nyelvtani jelen időben nem találjuk meg a -t/-tt végződést. Hogyan hangzik a fenti igék alakja jelen időben? Írd le a példa alapján!

megköszörülte/ megköszörüli a baltát

megcsípte/ _____ a vadászt

kivágta/ _____ a fát

elfogta/ _____ az egeret

meglőtte/ _____ a bikát

megitta/ _____ a tejet

Érdekesség: Figyeld meg! A magyarban a nyelvtani jelen időt nem jelöljük, nincs rá külön végződés. A mese a múltban játszódott, de voltak benne jelen és múlt idejű igék is. A nyelvtani múlt és jelen idő nem mindig egyezik az esemény idejével! Jelen idejű igékkel is mesélhetünk tehát múltbeli eseményekről.

27. Itt vannak a legfontosabb igék az események sorrendjében.

a) A segítségükkel próbáld meg szóban elmondani a mese első részét!

Kezdd a legelső igével!

félt – lefekszik – elalszik – elveszi – odaad – fut – kivág – fut – megköszörül – fut – hajt – fut – megiszik – meglő – fut – megcsíp – fut – elfog – hoz – ad – hoz – ad – megeszik – megiszik

b) Ha az utolsó igéhez értél, cseréljetelek, s a párod fejezze be a mesét úgy, hogy a legutolsó igével kezd!

28. A SVUNG Bécsi Magyar Színház készített egy rajzos hangjátékot a meséhez, itt megnézhető:

Indítsátok el a felvételt hang nélkül! Valaki kezdje el mesélni a történetet a képek alapján! Egy perc múlva tartsatok szünetet, és más legyen a mesélő!

29. Figyeld meg az alábbi mondatokat!

a) Karikázd be bennük az igéket!

Mesélő mondja	Nyulacska mondja
A balta kivágja a fát.	Balta, vágd ki a fát!
A köszörűkő megköszörüli a baltát.	Köszörűkő, köszörüld meg a baltát!
A víz meghajtja a követ.	Víz, hajtsd meg a követ!
A bika megissza a vizet.	Bika, idd meg a vizet!

Érdekesség: Figyeld meg!

Az igéknek nemcsak nyelvtani ideje, hanem nyelvtani módja is van. A fenti mondatpárokban az ige először kijelentő módban van (elmondja a történetet), a másodikban pedig felszólító módban (felszólít cselekvésre).

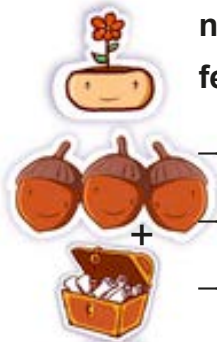
b) Mit akar a nyulacska a fenti mondatokkal kifejezni?

Fogalmazd meg, mi a beszélő célja, amikor felszólító módú igét használ!

Felszólító módú igét használ a beszélő, ha... _____

c) *Fa, add ide az én szépen szóló harangocskámat!* – mondta a nyulacska. Hogyan tudta volna másképpen mondani? Gyűjtsetek össze közösen minél több mondatot! Keressétek meg azt, amelyik a legudvariasabb!

30. Csukjátok be a szemeket, most hallgassátok meg a SVUNG hangjátékát kép nélkül (QR-kód a 28-as feladatban)! Gyűjtsétek ki azokat az igéket, amelyek felszólító módban vannak!

31. Tegyétek a következő mondatokat felszólító módba a példa alapján!

igék kijelentő módban

igék felszólító módban

A macska megissza a tejet.

⇒ *Macska, idd meg a tejet!*

A kasza odaadta a fűvet a nyulacskának.

⇒ _____

Az egér megcsípi a vadászt.

⇒ _____

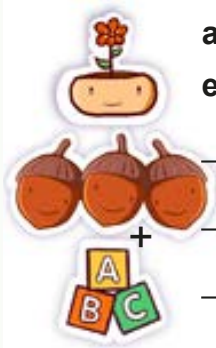
A vadász meglövi a bikát.

⇒ _____

A fa visszaadja a harangocskát.

⇒ _____

32. Nézzétek meg az előző feladat kijelentő módú igéit!

a) Gyűjtsétek ki, melyek azok a szócskák, amelyek az ige előtt állnak, és egybeírjuk őket az igével! Ezeket igekötőknek hívjuk.

b) Nézzétek meg az előző feladat felszólító módú igéit! Egészítsétek ki a szabályt!

Felszólításnál az igekötő az ige _____ áll.

c) Fordítsátok le a mondatokat egy általatok tanult/beszélt másik nyelvre! Figyeljétek meg az igelakokat és a mondatok szórendjét (a szavak sorrendjét)!

Idd meg a vizet!

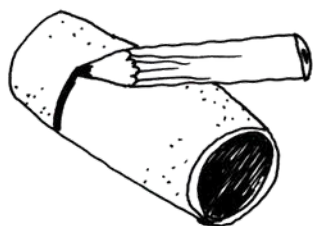
Adjál tejet!

Vágd ki a fát!

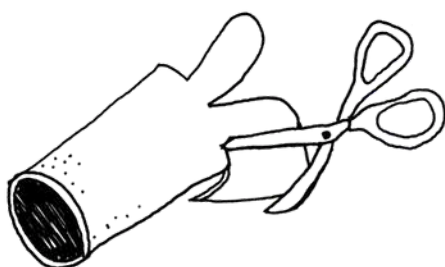
Érdekesség: Figyeld meg!

A nyelvek a múlt időhöz hasonlóan a felszólítást is többféleképpen fejezik ki. Vannak nyelvek, amelyekben a felszólításnak nincsen végződése, de a szórend megváltozik. Általában ilyenkor az ige kerül központi helyre.

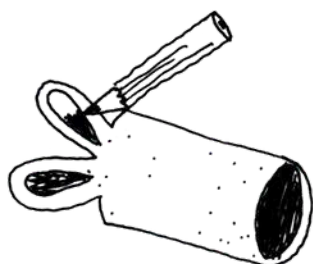
33. A mese eljátszásához el kell készíteni a szereplőket. Vécépapír-gurigából például remek nyulacskát lehet készíteni. Egészítsd ki a szöveget az igék felszólító módú alakjaival az első példa alapján!¹

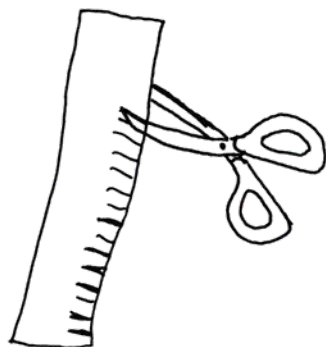
Húzz (húz) a papírgurigára a tetejétől 3 cm-re egy vonalat! _____ (tesz) befőttes gumit a gurigára, és a gumi mellett _____ (körberajzol) a gurigát!

A 3 cm-es részre _____ (rajzol) egymás mellé egy-egy nyuszifület, és a fülek melletti felesleges részt ollóval _____ (levág)! A látszódo ceruzavonalakat _____ (leradíroz) a gurigáról!

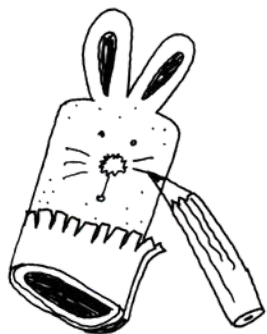

A guriga külső részén, a fülek belső részét rózsaszínű ceruzával _____ (megrajzol), és _____ (beszínez) a belsejét!

A zöld papírlapból _____ (kivág) egy 2,5 cm széles, és a guriga kerületénél 1 cm-rel hosszabb négyzetet. A papír egyik hosszanti oldalát sűrűn _____ (bevagdos), majd az egyik oldalát _____ (beragasztózik), és _____ (beragaszt) a guriga aljához. A ragasztást a guriga hátuljánál _____ (kezd)!

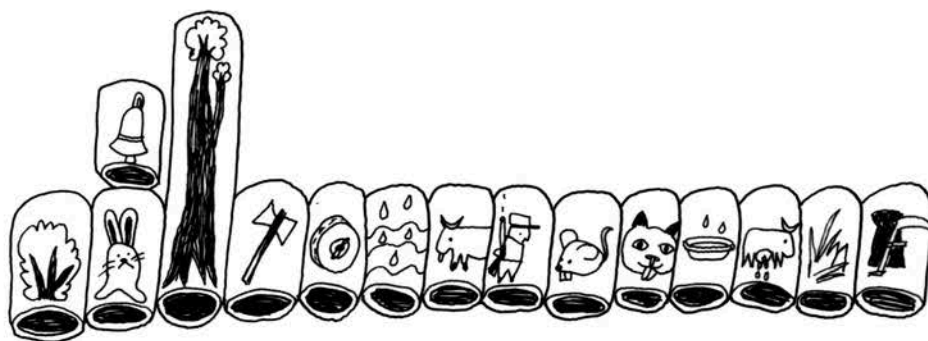
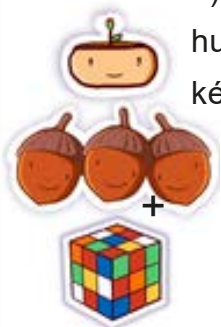
¹A szöveg és a képek forrása: https://kreativvilagom.cafeblog.hu/kategoria/kreativ_diy_otletek/page/2/

A rózsaszín pomponot _____
 (ragaszt) a nyuszi elejére! A pompon fölé fekete
 filctollal _____ (rajzol)
 szemeket, alá pedig száját! A nyuszi orra mellé,
 mindkét oldalra _____ (rajzol)
 három-három szál bajuszkát! Ha lány nyuszit
 készítünk, rózsaszín szaténszalagból
 _____ (készít) kis masnit, és
 _____ (ragaszt) a nyuszi fülei
 közé!

34. Készítsétek el a többi szereplőt is!

a) Akár le is rajzolhatjátok őket egy lapra, kivághatjátok és ráragaszthatjátok egy hurkapálcikára! De ezeket is lerajzolhatjátok vécépapír-gurigára, ahogyan a képen látszik: ²

b) Osszátok ki a szerepeket, és játsszátok el a mesét!

35. Egy mai láncmesét fogtok most megnézni, amelynek különleges szereplői vannak. Írd a képek alá, mit ábrázolnak!

² https://pompasnapok.blog.hu/2020/11/17/pompas_uj_otletek_egy_ismert_nepmese_feldolgozasahoz

36. Nézd meg a mesét! Kösd össze a szereplőket azzal, amit kérnek!

akkumulátor	jelszót
tablet	wifi
router	8 gigás pen drive-ot
számítógép	töltőkábel
játékkonzol	napi két órát
Facebook	lövöldözős játékprogramot

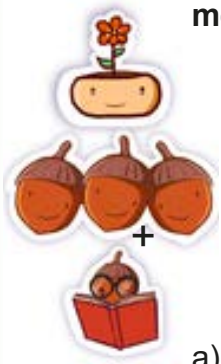
37. Hasonlítsátok össze párban a mobiltelefonok meséjét a nyulacskás mesével!

a) A két mobiltelefon meséje hasonlít *A nyulacska harangocskájához*, mert:

b) A két mobiltelefon meséje különbözik *A nyulacska harangocskájától*, mert:

38. Az író, Tomoga János weboldalán kipróbálhatod, hogyan lehet hasonló mesét írni. Kattints az alábbi weboldalra, és válaszolj a kérdésekre!

a) Lehet-e változtatni a megírt mese hosszán?

b) Minden elkészült mesének jó lesz a vége? _____

c) Milyen szereplőket választhatok az eredeti történet szereplői mellett?

39. Olvasd fel a párodnak az elkészült mesédet!

40. Írj olyan láncmesét, amelyben biztosan szerepelnek a következő szavak!

bárány, tojás, gyerek, nyúl, piros, fészek

41. Most a húsvétal kapcsolatos szokásokkal, ünnepekkel ismerkedhettek meg.

a) Alkossatok csoportokat! Válasszatok magatoknak egyet a szövegek közül!³

b) Mindenki olvassa el a saját szövegrészletét! Keresse meg, hogy melyik cím illik a szöveghez, írja oda a betűjelét!

c) Húzzátok alá azt a kifejezést, amely segített rájönni a megoldásra!

d) Meséljétek el egymásnak, miről olvastatok!

A farsang után a nagyböjt első napját nevezik így, mert aznap a pap hamuval keresztet rajzol a keresztény emberek homlokára, azaz az emberek hamvazkodnak.

Virágvasárnap néhány faluban szalmabábut készítettek, amit *kiszebábnak* hívtak. A lányok énekelve végighordozták a falun, aztán a vízbe dobták vagy elégették, hogy múljon el a tél és a betegség.

A lányok szalagokkal díszített ágat vittek körbe a faluban, így ünnepelve az egészséget, a természet megújulását. A szokás neve a *Willi* [vili] 'tündérlány' szóból származik: a szláv népeknél az erdők, mezők, vizek tündéreit nevezték hasonlóan.

A Biblia szerint amikor Jézus Jeruzsálembé ment, az emberek pálmaágakkal mentek elé. Ezért hívják számos nyelven pálmavasárnapnak az ünnepet, németül például *Palmsonntag*. Ahol nem terem meg a pálma, ott barkát, virágos ágakat visznek a templomba.

A nagyböjt utolsó hetét nevezik így, amely virágvasárnaptól nagyhétfőn, nagykedden át nagyszombatig tart.

A nagycsütörtöknek a másik neve, mert ilyenkor zöld ételeket – spenótot, csalánt – főztek a jó termés reményében.

A húsvétot követő első hét, amely a húsvéthétfői locsolkodással kezdődik és fehérvasárnapkal zárul.

Húsvét előtt negyven napig az emberek nem ettek húst vagy állati eredetű ételeket (tojást, tejtermékeket). Az időszak neve valószínűleg a német *Beichte* (bűnvallomás) szóból származik, mert húsvét előtt a keresztény embereknek meg kell vallaniuk bűneiket a papnak.

Az egyik legfontosabb keresztény ünnep magyar elnevezése a hús magunkhoz vételére utal, azaz arra, hogy a negyven napos böjt után végre lehet húst enni. A jellegzetes húsvéti étel a sonka és a tojás. A tojás a megújulást jelképezi.

³A szövegek a Nyelv és Tudomány weboldal alábbi cikkei alapján készültek:

https://www.nyest.hu/hirek/hust-veszunk?force_desktop

<https://m.nyest.hu/hirek/viragvasarnap-barkak-es-barikak>

https://www.nyest.hu/hirek/libbantastol-pilatus-veresig?force_desktop

A címek:

- A. fehérhét
- B. hamvazószerda
- C. húsvét
- D. kiszehordás
- E. nagyböjt
- F. nagyhét
- G. villőzés
- H. virágvasárnap
- I. zöldcsütörtök

42. Melyik kép melyik szöveghez illik?

a) Írd a képek alá a szöveg betűjelét!

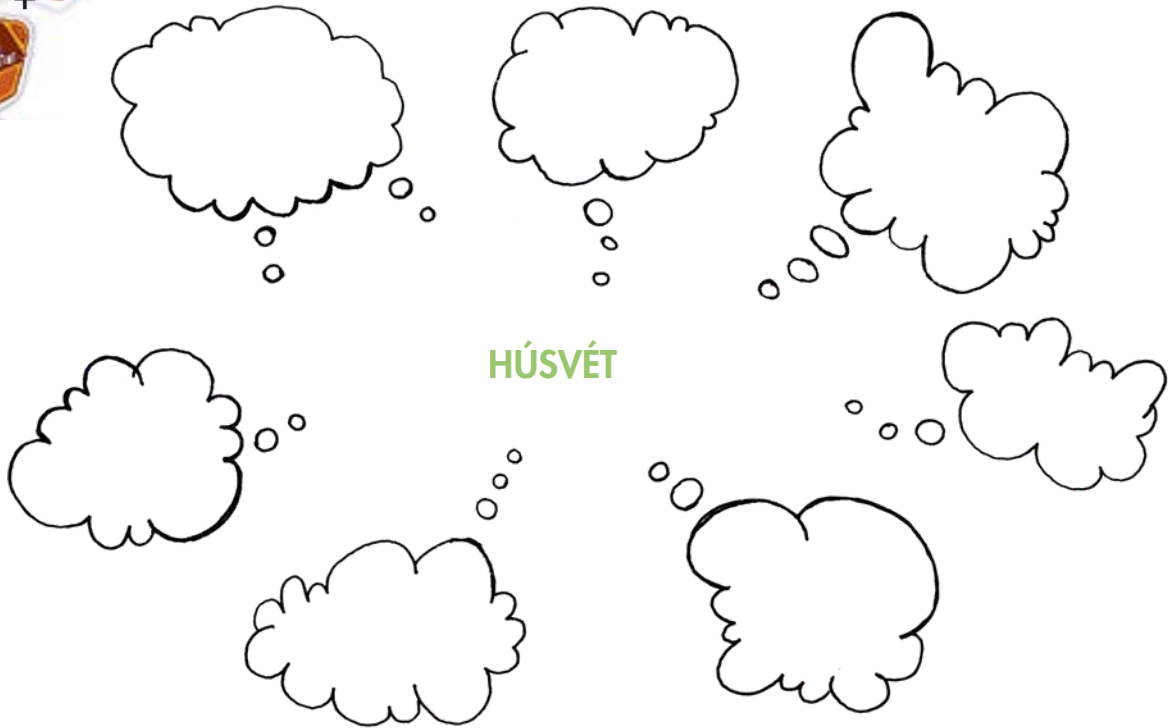
b) Mondd el, miért választottad azt a szöveget!

43. Igaz vagy hamis? Töltsd ki a táblázatot az olvasott szövegek alapján!

	Igaz	Hamis
a) Húsvétkor nem szabadott húst enni.		
b) A kiszebábot elégették vagy vízbe dobták.		
c) Húsvét előtt az embereknek el kellett menni a templomba megvallani a bűneiket.		
d) A húsvét előtti negyven napos időszak a farsang.		
e) Virágvasárnap a pap hamuval keresztet rajzol a homlokára.		
f) Húsvéthétfőn van a locsolkodás.		

44. A 40. feladat szavai a húsvét ünnepéhez kapcsolódnak. Gyűjtsetek még szavakat, amelyek szerintetek a húsvéhoz tartoznak!

45. Megtalálod az összes húsvéhoz tartozó szót a szókeresőben?

46. Mi az, amit szívesen megtudnál még a húsvétről? Tegyél fel két kérdést, amire választ szeretnél kapni a fejezet olvasása közben!

47. Nézd meg a kisfilmet!

a) Melyik két szokás kapcsolódott össze? Honnan gondolod?

b) Egészítsd ki a szöveget a második hallgatás után!

Kice-vice, villő,
majd kivisszük kice-vicét, villő,
majd behozzuk a zöld _____, villő.
Kice-vice, villő.
Gyerekeknek hajlós pálcát, villő,
_____ fényes fegyvert, villő.
Kice-vice, villő.
Leányoknak gyöngykoszorút, villő,

Villő-villő, selyemsátor,
várj meg, villő, várj meg,
hadd vegyem rám a gyolcsingem,
Kyrie eleison, Kriste eleison,
siskó megett ül egy _____,
Adjanak egy tojást!

Rózsi néni, Rózsi néni igen-igen gazdag,
_____ nyomorgatni kend sohasem hagyja,
szegényt hoztunk mi magunkkal,
fűzfavesszőt _____, haj villő.

Kié, kié ez a ház,
egy gazdag _____,
benne van egy vetett ág,
mellette egy ringó _____,
haj villő.
Villő, villő, falu végén selyemsátor,
haj, villő.

c) A szövegben van néhány régies szó. Nézz utána *A magyar nyelv értelmező szótárában*, mit jelentenek! A szótár fent van az interneten is. Írd ide a szavak jelentését!

siskó: _____

gyolcsing: _____

kend: _____

48. **Benedek Elek, akinek a meséit ebben a könyvben olvashatod, sokat foglalkozott a népi szokásokkal. Egyik ilyen húsvéti szokás a locsolkodás.**

a) **Te mit tudsz a locsolkodásról? Ki locsol meg, kit, miért, mivel? Ha nem tudod, jósold meg!**

Ki locsol? _____

Kit locsol? _____

Mivel locsol? _____

Miért locsol? _____

b) **Keresd meg a szavak rokon értelmű párját! Ez olyan szó, amelynek jelentése ugyanaz, de másféleképpen használják. Kösd össze őket!**

legény ♦	♦ gyógyszertár
leány ♦	♦ vödör
patika ♦	♦ rímes mondóka
veder ♦	♦ fiú
hamisság ♦	♦ kiabálás
rigmus ♦	♦ lány
sivalkodás ♦	♦ csalás
elpityeredés ♦	♦ sírás

49. **Olvasd el a rövid részletet! válaszolj újra a szöveg alatti kérdésekre!**

(a legények) „háznál-házra járók a leányos házakat, megöntözik a leányokat, »mert ha meg nem öntik, nem virágnak szépet«. A falusi legény nem vesz a patikában illatos vizet, jó az Istenadta kutvíz is s éppenséggel nem takarékoskodnak: teli fazékkal, dézsával, vesterrel öntik végig a leányzót, sőt még a kúthoz is elviszik nagy sivalkodások között, hogy alaposabban megöntözhessék. A gyermekek is kiveszik részüket husvét örömeiből. Sorra járók ők is a házakat s mint karácsony ünnepén a zörgő dió, mogyoróért, most meg a piros tojásért rigmusolják végig a falut (...)

Természetes, hogy ezekért az ékes rigmusokért kijár a piros tojás s egy-egy fiú annyit rigmusol össze, hogy alig czipeli. Egész nap nem látsz egyebet aztán, mint hogy a fiúk itt is, ott is türkölnék a piros tojással. Azaz hogy csak a Székelyföldön »türkölnék«, az Alföldön már koczintanak, néhol czuczliznak, Somogyban kókányolnak. Ez a türkölés vagy koczintás pedig abból áll, hogy két fiú a markába szorítja a piros tojást, kiki a magáét, a tojásnak csak egyik hegye látszik ki s összeütik a tojás hegyét. Az, akinek a tojása ebben az összeütkezésben eltörik, a győztesnek adja a magáét. Van aztán ilyenkor kaczagás és — elpityeredés! És van hajbakapás is, ha a türkölő felek egyikét hamisságon kapták. Mert rendszerint minden fiúnak van egy pirosra festett fatojása is, melylyel szerencsét próbál.⁴”

Ki locsol? _____

Kit locsol? _____

Mivel locsol? _____

Miért locsol? _____

Adj címet a képnek a szöveg alapján!

A kép címe: _____

⁴ Forrás: Benedek Elek: A magyar nép múltja és jelene. 2. A bölcsőtől a sírig..

50. Válaszolj a kérdésekre az előző feladat szövege alapján!

a) Mi az a türkölés?

b) Hogyan nevezik más vidékeken a türkölést?

c) Hogyan szoktak a fiúk csalni a játékban?

d) Játsszatok türkölést!

51. Ezt a szöveget Benedek Elek több mint 100 évvel ezelőtt írta. A magyar helyesírás nem teljesen olyan volt, mint ma. Hogyan írjuk ma a következő szavakat? Írd a táblázatba!

Így írta Benedek Elek	Így írjuk ma
háznál-házra	
Istenadta	
kutvíz	
húsvét	
czipeli	
melylyel	

52. Az alábbiakban néhány húsvéti locsolóverset olvashatsz, amit Benedek Elek gyűjtött.

a) Gyűjtsd össze a saját környezetedből (család, internet) a népszerű locsolóverseket!

b) Mutassátok meg a gyűjtéseiteket a többieknek! Kinek melyik vers tetszett a legjobban?

Benedek Elek gyűjtötte	Én gyűjtöttem
Szerencsés jó reggelt kívánok a házba, Ó, én mint egy holló jöttem a munkába, Láttam és találtam a szép virágszálra, Engedelmet kérek a meglocsolásra!	
Mert elértük húsvét második reggelét, Láttuk locsolódni az ifjak seregét, Mi is azt a példát akarjuk követni, Ezt a szüzet rózsavízzel megönteni.	
E háznak kis kertjében Van egy rózsató, Rózsás kertben növelje A jó teremtő. Vizet öntök a tövére, Szálljon áldás a fejére! Az Istentől ezt kérem, Piros tojás a bérem.	

Nekem a locsolóvers tetszett, mert.....

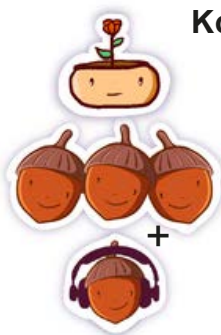
A locsolóvers nagyon érdekes/ jó/ vicces/ szellemes volt, mert.....

A locsolóverset találok a legjobbnak, mert...

c) Feladat fiúknak: írd rövid, 4 soros locsolóverset!

Feladat lányoknak: írd 4 soros verset, amiben megköszönöd a locsolást!

53. Olvassátok el egyszer a szöveget! Hallgassátok meg a locsolkodós dalt a Kolompos együttes előadásában! Tegyétek helyes sorrendbe a dal sorait!

Lemossátok,
Lemossátok,

Mária, Zsuzsánna,
Krisztina, Borbála,

Ma van húsvét napja,
Másod éjszakája,

Mind eláztok,
Mind eláztok.

Kinek első napján,
Jézus feltámadván

Téli-nyári piszkot,
A tavaszi mocskot,

Hímes tojás légyen,
Tizenkét pár készen

Mi számunkra,
Mi számunkra

Jól tudjátok.
Szép leányok

Kegyesszűzek,
Kegyesszűzek.

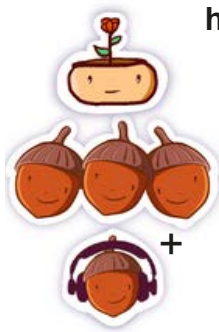
Alleluja,
Alleluja.

Mert, ha nem lesz készen,
Vizesvödöröm léssen

Számotokra,
Számotokra

Ablakon betartom,
Reátok bocsátom

54. A lányok régen is tojást adtak a locsolóknak. Vajon hogy készült régen a húsvéti tojás? Nézd meg a videót, és válaszolj a kérdésekre!

a) Miből lehet készíteni az írókát? _____

b) Milyen anyaggal kell írni a tojásra? _____

c) Milyen minta kerül a tojásra? _____

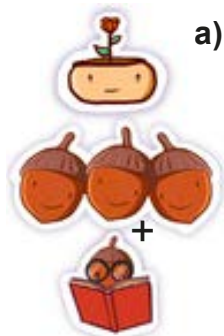
d) Mikor lehet festeni a tojást? _____

e) Hogyan történik a viasz leolvasztása? _____

f) Miért piros a tojás? _____

55. Más országokban hogyan ünneplik a húsvétot?

a) Kattints a linkre, válassz egy országot, olvasd el a rövid szövegeket!

**b) Mutasd be a társaidnak az országot, amit választottál!
Készíts 4-5 pontból álló felsorolást a választott országról!**

56. Több húsvéti szokással is megismerkedtetek. Mondjátok el, hogy melyik szokás tetszett nektek a legjobban vagy tetszett a legkevésbé és miért!

Nekem a szokás tetszett nagyon, mert.....

A kedvencem a..... volt, mert.....

Nekem nem tetszett a, ugyanis

57. Mit gondoltok a locsolkodásról?

Keressetek olyanokat a csoportban, akiknek tetszik ez a szokás, és olyanokat, akiknek nem! Alkossatok két csoportot, gyűjtsetek érveket! Ezután a két csoport tagjai alkossanak párokat, és mondják el egymásnak az érveiket!

A locsolás jó dolog, mert...	A locsolás nem jó, mert...

59. Melyik állítással értetek egyet? Miért? Mondjátok el a véleményeteket!

- a) A régi magyar szokások nagyon fontosak, ma is meg kell őket tartani.
- b) Csak azokat a szokásokat kell megtartani, amik tetszenek.
- c) Mi is találhatunk ki új szokásokat a régi szokások mellé.
- d) A régi szokásokat át lehet alakítani úgy, hogy tetszenek nekünk.
- e) Más népektől is vehetünk át szokásokat.

Úgy gondolom,
hogy

Nekem az a
véleményem,
hogy...

Szerintem..,

Azon a
véleményen
vagyok,
hogy....

Úgy vélem,...

60. A húsvéthoz tartozik az ajándékozás szokása is. Beszélgetek párban a következő kérdések segítségével!

Egy számodra
nagyon kedves
dolgot is oda tudnál
adni valakinek?
Kinek? Mit?

Szeretsz ajándékot
adni?

Szeretsz
ajándékot
kapni?

Ha megajándékozol valakit,
vársz cserébe valamit?

Mit szoktál
ajándékba adni?

61. Gondoljatok valamelyik osztálytársatokra! Mindenki kap egy cédulát, amire egy képzeletbeli ajándék nevét írja, amit ennek az osztálytársának adna. Ezután bedobjuk a cédulákat egy dobozba, és egyesével kihúzzuk. Megpróbáljuk kitalálni, hogy ki kaphatta és miért.

MÁSODIK MESE

62. Húsvétkor a nyulacska mellett egy másik állatot is szoktunk emlegetni, amelyik a következő mesében is fontos szerepet kap. Kiről szól a találós kérdés?

Csengő cseng a nyakában,
kint legel a határban.

Türelme nagy, orra pisze,
puha gyapjú göndör szőre.

Mi az? _____

63. Szerinted milyen emberre mondják ezeket? Írd a kifejezések mellé!
Segíthet *A magyar szólások és közmondások adatbázisa!*

báránybőrbe bújt farkas: _____

eltévedt bárány: _____

fekete bárány: _____

kezes bárány: _____

áldozati bárány: _____

64. Húsvétkor a keresztény emberek a halálból feltámadó Jézus Krisztust, Isten fiát ünneplik. Krisztust gyakran nevezik Isten bárányának, akit Isten feláldozott, hogy az embereket megmentse a haláltól.

Itt olvashatod a *feláldoz* szó jelentését a *Magyar értelmező szótár diákoknak* című szótárban. Olvasd el a szócikket, és válaszolj a kérdésekre!

(A fájlban a 212. oldalon találsz.)

a) Mi a feláldoz szó szófaja?

b) Hány jelentése van ennek a szónak?

c) Kitől származik az idézet?

„Szerelmemért föláldozom

Az életet, Szabadságért

föláldozom Szerelmemet.”

65. Amíg az első mesében a nyulacskától elvettek valamit, most valaki magától ad valamit a másoknak, sőt, feláldoz. Írd le, szerinted ebben a történetben ki áldoz fel, mit és miért!

Ki áldoz fel? _____

Mit áldoz fel? _____

Miért áldozza fel? _____

66. Lent látható a mese. Még ne olvassátok el, hanem távolabbról nézzétek meg a szöveget!

a) Ez a mese rövidebb vagy hosszabb, mint a nyulacskáról szóló mese?

b) Húzzátok végig a szemeket a szövegen a bal felső saroktól a jobb alsóig!

Miben más a szöveg formája, mint a nyulacskás meséé?

c) Milyen szavakra emlékeztek első látásra?

A JUHÁSZ BÁRÁNYA

Krisztus urunk a Földön jártában-keltében egyszer egy nagy pusztaságon ment keresztül. Vele volt Szent Péter is. Nagyon elfáradtak, éhesek is voltak, s a nagy pusztaságon nem találtak sem egy fát, melynek árnyékában megpihenjenek, sem egy házat, ahová betérjenek.

– Uram - mondja Szent Péter -, nem tudok továbbmenni, nem bírnak a lábaim.

– Gyere csak, Péter - mondá Krisztus -, nézd, amott látok egy juhásztanyát, ott majd megpihenhetünk, s valami ennivalót is találunk.

Hát csakugyan ott volt nem messze egy juhásztanya, a tanya előtt egy nagy sereg

juh. Odamennek, köszöntik a juhászt illendőképpen, a juhász fogadja, leülteti. Mondja Jézus:

– Te, juhászember, szegény vándorok vagyunk, két napja nem ettünk, adj valamit Isten nevében!

Megesett a juhász szíve a szegény vándorokon, de édes istenem, mit csináljon, csak egy darab száraz kenyere volt, meg egy báránycájája, az a rengeteg sok juh mind a gazdájáé volt, azokból nem ölhetett le. Gondolja magában, ő bizony leöli az egyetlen báránycáját, az az egy akár van, akár nincs. Csakugyan le is ölte, jó paprikást csinált. Krisztus urunk s

Szent Péter jól nekiláttak a paprikásnak, meg is ették mind egy befaló falásig, a juhásznak még csak egy csontot sem hagytak, pedig bizony az is szeretett volna enni belőle.

Mikor a vacsorának vége volt, mondta Jézus Krisztus Szent Péternek, hogy szedje össze a csontokat. Péter össze-szedte, Krisztus urunk pedig a szüre ujjába tette, s mikor a juhász elaludott, odament a kasárba, ahol az a sok juh volt, a csontokat ott elszórta, s hát uramteremtőm, minden csontból egy-egy juh lett, s minden juhnak a farán ott volt a juhász bélyege! Azzal Krisztus Szent Péterrel továbbment, el sem búcsúzott a juhásztól.

Felébred reggel a juhász, kimegy a kasárba,¹ hát ott annyi az idegen juh, de annyi, sokkal több, mint a gazdájáé. Nézi, nézi, s szeme-szája tátva maradt az álmélkodástól, mert ím, az idegen juhok farán mind az ő bélyege volt.

Keresi a vándorokat, hogy kérdje meg, hogy kerültek ide ezek a juhok, talán azok tudnak róla, de a vándoroknak már hírük-poruk sem volt, ki tudja, hol jártak.

– Ezt a jó Isten rendelte - rebegette a juhász -, s felfogadta, hogy míg csak egy krajcárja lesz, segít a szegényeken.

(Forrás: Benedek Elek: Magyar mese- és mondavilág II. Fekete kisasszony)

¹kasár: Erdélyben így nevezik azt a kerítést, amelybe estére elzárják az állatokat.

67. Most olvasd el a mese elejét, és oldd meg a feladatokat!

a) Húzd alá a mese szereplőit a szövegben!

b) Szerinted ki lesz a főszereplő?

c) Tudod-e, kicsoda Szent Péter? Ha nem, hol néznél utána?

A juhász báránya

Krisztus urunk a Földön jártában-keltében egyszer egy nagy pusztaságon ment keresztül. Vele volt Szent Péter is. Nagyon elfáradtak, éhesek is voltak, s a nagy pusztaságon nem találtak sem egy fát, melynek árnyékában megpihenjenek, sem egy házat, ahová betérjenek.

– Uram - mondja Szent Péter -, nem tudok továbbmenni, nem bírnak a lábaim.

– Gyere csak, Péter - mondá Krisztus -, nézd, amott látok egy juhásztanyát, ott majd megpihenhetünk, s valami ennivalót is találunk.

Hát csakugyan ott volt nem messze egy juhásztanya, a tanya előtt egy nagy sereg juh. Odamennek, köszöntik a juhászt illendőképpen, a juhász fogadja, leülteti. Mondja Jézus:

– Te, juhászember, szegény vándorok vagyunk, két napja nem ettünk, adj valamit Isten nevében!

Megesett a juhász szíve a szegény vándorokon, de édes istenem, mit csináljon, csak egy darab száraz kenyere volt, meg egy báránykája, az a rengeteg sok juh mind a gazdájáé volt, azokból nem ölhetett le.

68. Játsszatok!

a) **Szoborjáték**

Képzeljétek el a jelenetet, amikor a vándorok a juhászhoz érnek! Készítsetek magatokból élő szobrot, amiben bemutatjátok ezt a jelenetet! Valaki (a tanár vagy narrátor) érintse meg a szereplőket! A szereplők mondják el, hogy mit gondolnak most!

+

b) **Körjáték**

A juhász feladata az volt, hogy megvédje a bárányokat. Játsszatok „Benn a bárány, kinn a farkas” című játékot! A játékosok kézfogással körben állnak. A játék kezdetekor egy játékos a körön kívül van, ő a farkas, egy pedig a körön belül, ő a bárány. A farkasnak el kell kapnia a bárányt, ezért ki- és beszaladgálnak a körön kívülre és belültre. A többi gyerek próbálja meg az

összefogott kezeik felemelésével (kapunyitással) segíteni a bárányt, és a kezeik leengedésével (kapuzárással) akadályozni a farkast! Ha a farkasnak sikerül elkapnia a bárányt, akkor más gyerek lesz a farkas és más gyerek lesz a bárány. A játékot mondóka is kísérheti: *Kinn a bárány, benn a farkas.*

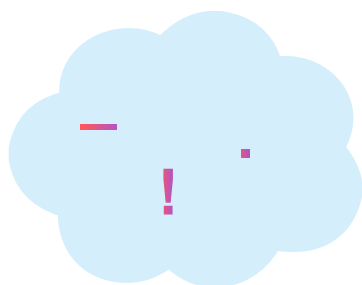
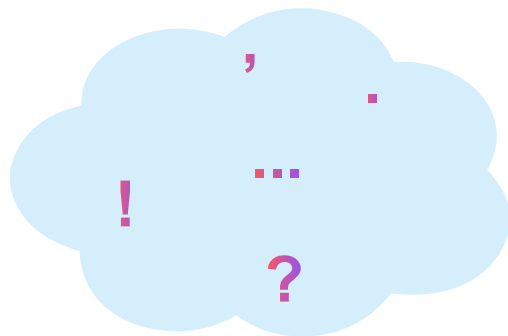
Amott szalad egy nagy talpas.

69. A juhász nagyon szerette a báránykáját, gyakran énekelgetett neki.

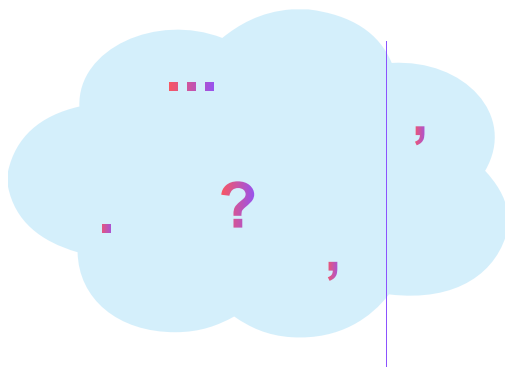
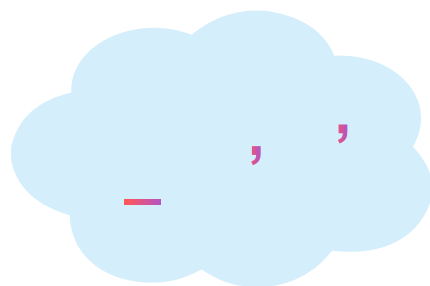
Hallgassátok meg a dalt és próbáljátok énekelni! Tegyétek ki a hiányzó írásjeleket!

Bojtár volt a nagyapám
Bojtár vagyok én is
Csak a botját hagyta rám
Gazdag vagyok mégis
Kisbáránykám mellém fekszik
Szundikálunk késő estig
Jójcakát kívánok

Bojtár volt a nagyapám
Bojtár vagyok én is
Csak a botját hagyta rám
Gazdag vagyok mégis
Kisbáránykám minden reggel
Bégetéssel ébresztget fel
Kelj föl édes gazdám

Báránykámon csengő szól
Csingilingi lánga
A furulyám is dúdol
Csingilingi lánga
Kisbáránykám mellém fekszik
Szundikálunk késő estig
Jójcakát kívánok

70. Írd le, hogy szerinted mi fog történni a báránnyal a mesében!

71. Olvasd el a mese következő részletét és válaszolj a kérdésre!

Gondolja magában, ő bizony leöli az egyetlen báránkját, az az egy akár van, akár nincs. Csakugyan le is ölte, jó paprikást csinált. Krisztus urunk s Szent Péter jól nekiláttak a paprikásnak, meg is ették mind egy befaló falásig, a juhásznak még csak egy csontot sem hagytak, pedig bizony az is szeretett volna enni belőle.

**Szerinted milyen ember a juhász? Választhatsz a kifejezések közül is!
Mondd el, hogy miért gondolod így!**

könyörületes	könyörtelen
megfontolt	meggondolatlan
becsületes	becstelen
önző	önzetlen
barátságos	barátságtalan

72. A juhász jó paprikást csinált a báránkjából. Vajon hogy készül ez az étel?
Nézd meg a videót, jegyezd fel az összetevőket!

73. Te is főztél volna paprikást a báránycákból a juhász helyében? Fejezd be a mondatokat!

Én is ezt tettem volna,
mert...

Én nem ezt tettem volna,
mert/ hiszen...

74. Szerinted hogyan folytatódik a történet? Fejezd be a saját szavaiddal!

75. Hallgasd végig a történetet, és válaszolj a kérdésekre!

a) Mit csinált Krisztus az éjszaka?

b) Mit kapott a juhász jutalmul Krisztustól?

c) Mit fogadott meg a juhász?

d) Hogyan tudod egy mondatnál összefoglalni, mi a mese tanulsága?

76. Készíts történetpiramist a meséhez a minta alapján!

_____ (1 szó főszereplőről)

_____ (2 szó a helyszínről)

_____ (3 szó a mesében szereplő problémáról)

_____ (4 szó az eseményekről)

_____ (5 szó a megoldásról)

77. A juhászról szóló mese legendamese. Egészítsd ki a mondatokat a saját szavaiddal!

A magyar legendamesék elsősorban _____ személyével kapcsolatos komoly és tréfás eseményeket mondanak el. A főszereplő mellett szerepel bennük például Szent _____. A legendamesék egy része természeti jelenségek tréfás, mesés magyarázatára szolgál. Más részük erkölcsi igazságokat bizonyít.

78. Képzeld el, hogy a juhász elmeséli a barátjának, Sanyinak, hogy mi történt vele. Alkossatok párokat! Olvassátok fel a párbeszédet! Ügyeljetek a mondatok hanglejtésére!

Sanyi: Te valóban leölted az egyetlen bárányodat?

Juhász: Bizony, leöltem én, és paprikást csináltam belőle.

Sanyi: Legalább te is ettél belőle?

Juhász: Nem ettem, biz én, éhesen feküdtem le aludni.

Sanyi: Reggel láttál-e valami különöset?

Juhász: Idegen juhokat láttam a kasárban,¹ s kiderült, mind az enyémeek.

Sanyi: Kerested a vándorokat?

Juhász: Kerestem én, de nem voltak sehol.

Sanyi: S mit gondoltál?

Juhász: Azt gondoltam, ezt csak a Jóisten tehette.

Sanyi: Bizony, hogy így lehet.

79. Töltsétek ki a táblázatot a párbeszéd alapján!

A juhász így mondja	Sanyi így kérdezi	A mesélő így mondja
Leöltem a bárányt.	Leölted a bárányt?	A juhász leölte a bárányt.
	Ettél belőle?	
Éhesen feküdtem le aludni.		
		A juhász idegen juhok látott a kasárban.
Kerestem a vándorokat.		
		A juhász azt gondolta, ezt a Jóisten tehette.

a) Karikázd be a mondatokban az igét, és mondd el, miben különböznek egymástól az igealakok!

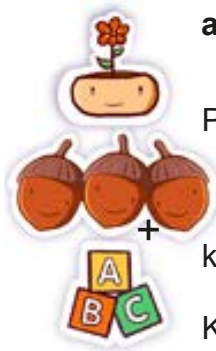
¹kasár: Erdélyben így nevezik azt a kerítést, amelybe estére elzárják az állatokat.

b) Szent Péter visszamegy a mennyek országába, ahol a kis angyalok már kíváncsian várják, mik történtek vele és Krisztus urunkkal a földön. Meséld el a történetet Szent Péter nevében!

Érdekesség: Figyeld meg! A fejezetben az igékkel foglalkoztunk. Ezzel a szófajjal eseményeket tudunk elmondani. Így az ige az egyetlen olyan szófaj, amelynek nyelvtani ideje és nyelvtani módja van. Az igealak végződése utalnak arra is, hogy ki beszél, például *én, te* vagy *ő*.

80. Ezekből a mondatokból valami hiányzik.

a) Egészítsd ki a mese szövege alapján!

Péter és Krisztus eleinte hiába vándoroltak, nem találtak egy _____ sem.

Aztán Krisztus meglátott egy _____. Krisztus és Péter köszöntötték a _____.

Krisztus kérte a _____: — Adj nekünk _____ Isten nevében!

A juhász leölte a _____.

b) Mi a közös a fenti mondatok hiányzó szavaiban? Fogalmazd meg!

Érdekesség: A fenti mondatokból hiányzott egy szereplő, amelyet az ige kért maga mellé. Ezt a szereplőt tárgynak hívjuk, és -t végződést kap. Figyeld meg!

A nyelvtanban máshogy használjuk a *tárgy* szót, mint a hétköznapi életben, hiszen a hétköznapi szóhasználatban a nem élő dolgokat nevezzük tárgynak, mint például a mobiltelefont, a ceruzát vagy a füzetet.

81. Egy magyarul tanuló, de nem magyar anyanyelvű társatok ezeket a mondatokat mondta. Te hogyan mondanád?

a) Te szeret az állatokat.

b) Én megcsinálom egy házi feladatot.

c) Thomas meghívja téged húsvétra.

d) Bettina felolvass a mesét a juhász bárányáról.

82. Egészítsd ki a mondatokat a zárójelben levő igék megfelelő jelen idejű alakjaival!

a) A fiú is _____ (elszaval) egy verset locsoláskor.

b) A bárányt _____ (megfőz) a juhász.

c) Szent Péter is _____ (szeret) azt az embert, akit Krisztus _____ (szeret).

d) A juhász _____ (megsajnál) őket.

e) A juhász _____ (értékel) Krisztus jóságát.

f) Szent Péter azt is _____ (tud), hogy Krisztus csodát fog tenni.

g) Szent Péter mindent _____ (ért).

h) Krisztus _____ (lát) valamit a távolban.

83. Írd ezeket a kifejezéseket (tárgyakat) a megfelelő oszlopba!

a) egy bárányt	d) valamit	g) azt az embert
b) azt	e) mindent	h) őt
c) Péter házát	f) a juhászt	i) kit?

látok	látom

Érdekesség: Figyeld meg! Az ige nemcsak az alannyal, hanem a tárggyal is egyeztet a mondatban, vagyis a tárgy alakjához igazodó végződéseket vesz fel. Más végződéseket vesz fel akkor, ha a tárgy előtt az „egy” névelő áll, és más végződéseket akkor, ha a tárgy előtt az „a” névelő áll. Ezt hívjuk tárgyas egyeztetésnek. Erről már Benedek Elek meséinek első kötetében is olvashattál.

84. Fordítsd le a mondatokat az általad beszélt vagy tanult más nyelvre!

a) Péter meglátja a bárányokat.

b) Megfőzöm a vacsorát.

c) Megekszed az ebédet?

d) Krisztus csodát tesz.

e) Ti is elhiszitek a mesét?

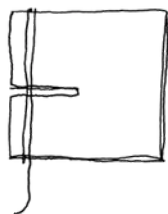
Érdekesség: Figyeld meg!

A magyarban a szavak végződésai mutatják meg a szereplők számát és személyét. Más nyelvekben ki kell mondanunk azt, hogy ki a szereplő. Gyakran az *én, te, ő, mi, ti, ők* személyes névmásoknak megfelelő idegen nyelvi alakokat kell beletennünk a mondatba. Ha a személyes névmásokat ki kell tenni a mondatba, akkor az igén már nincs mindig végződés. Sok nyelvben van a szavak előtt névelő, de nem mindenhol, és vannak olyan nyelvek, amelyekben a névelő végződésként jelenik meg. Kevés olyan nyelv van, ahol az ige a tárgy alakjához igazodó végződéseket vesz fel. Ez a tárgyas egyeztetés, amely a magyar nyelv egyik sajátossága.

85. Készíts húsvétra bárányt pomponból! Egészítsd ki a leírást tárgyragos alakokkal a képek¹ alapján!

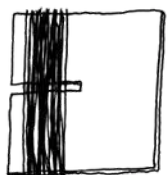
- 1) négyzet, pompon, karton 2) fonal 3) karton, labda 4) fonal 5) darabka
6) csomó 7) köteg 8) csomó 9) fonal 10) barifej

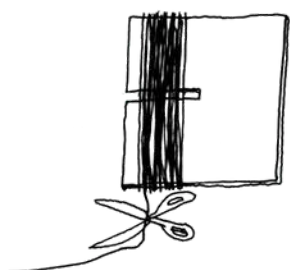
1. lépés: Vágj ki egy _____ egy vastag kartonból! Minél szélesebb a karton, annál nagyobb

_____ tudsz készíteni. A

_____ metszd be a közepén a képen látható módon!

2. lépés: Kezdd el feltekerni a _____ a kartonra!

3. lépés: Vastagon tekerd körbe a _____, hogy szép pufi _____ kapj a végén!

¹ <https://butopea.com/mlc/bojt-es-pompon-keszites-konnyen/>

4. lépés: Ha kész, egyszerűen metszd el a

_____!

5. lépés: Ezután a kis résen dugj át egy

_____ a vágáson!

6. lépés: Laza _____ köss csak a fonalkötegre...

7. lépés: majd húzd le a _____ a kartonról!

8. lépés: Csak ezután köss erős _____ a kötegedre!

9. lépés: Végül vágd fel a _____ a hajtások mentén!

10. lépés: Ragassz _____ a pomponodra! Kész is a bárányod!

ÖSSZEFOGLALÁS

86. Elérkeztünk a fejezet végére. Összefoglalásként töltsd ki a helyesírási kvízt! Olyan szavak vannak benne, amelyek nagy részével a fejezet olvasása során találkozta. Hogy írjuk helyesen? Húzd alá!

1	2	x
Húsvét	husvét	húsvét
Kellemes Húsvéti Ünnepeket!	Kellemes Húsvéti ünnepeket!	Kellemes húsvéti ünnepeket!
nagycsütörtök	Nagycsütörtök	Nagy csütörtök
hímestojás	himes tojás	hímes tojás
Virág vasárnap	virágvasárnap	Virágvasárnap
zöldágjárás	zöld ág járás	zöldág-járás
nagy böjt	Nagyböjt	nagyböjt
jártában keltében	jártábankeltében	jártában-keltében
Jézus Krisztus	Jézuskrisztus	jézuskrisztus
íroka	iroka	íróka
vizesvödör	vizesvödör	vizes vödör

87. Lássuk, mire emlékszel az olvasottakból! Töltsd ki a keresztrejtvényt!

88. Ebben a fejezetben a meséről és a húsvétról tanultál.

a) Gondold végig, volt-e olyan kérdés, amelyre megkaptad a választ!

Mondd el!

+

b) Mit szeretnél még megtanulni a meséről és a húsvétról?

Tegyél fel két kérdést!

c) Írj le három dolgot, amit nagyon érdekesnek találtál a fejezetben!

d) Készíts egy rajzot vagy ragassz ide egy fényképet arról, hogyan ünnepeled a húsvétot!

PÜNKÖSD

Vajon a mesékben milyenek a királyok? Szerinted ki a király? Ebben a fejezetben királyokról és királynőkről lehet olvasni, beszélgetni. Emellett a püNKöSDi királyválasztás kapcsán szerepe lesz a magyarok kedves állatainak, a lovaknak is. Megtudhatod, hogyan készíts zokniból vesszőparipát, Halász Józsi meséjén keresztül pedig a szegénység és gazdagság témája is előkerül. A fejezetből kiderül továbbá, mi köze van a Szentléleknek a püNKöSDhöz, és milyen szokások kapcsolódnak a tavaszi virágokhoz, például a püNKöSDi rózsához. A fejezet végén a püNKöSDi királynéjárás szokását elevenítheted fel, kedves olvasó.

Jó olvasást!

BEVEZETÉS: KIRÁLYOK

1. A mesékben sokszor olvashatsz királyokról. 2 perc alatt sorolj fel minél több mesét, amelyben van király!

2. Szerinted milyen egy jó király? Mondd el!

Választhatsz a felsorolt tulajdonságok közül is.

erős, bátor, okos, ügyes, szerény, bölcs, igazságos, harcias, szelíd, érzékeny, vidám, cseles, jóságos

3. Beszélgetsetek a minta alapján!

Én is így gondolom.

Szerintem egy jó király erős.

Én ezzel nem értek egyet, szerintem egy jó király inkább _____ (cseles), de nem biztos, hogy _____ (erős).

Érdekesség: Figyeld meg!

A fenti mondatokban a tulajdonság kifejezésére olyan szavakat használunk, amelyeket a nyelvtanban *melléknévnek* nevezünk. A melléknévnek két fő szerepe van a mondatban:

- ◆ Állhat egy főnév előtt. Melléknév például a *jó* szó abban a kifejezésben, hogy *egy jó király*. Itt a *király* főnév előtt áll.
- ◆ Lehet a mondat fő állítása, mint például az *erős* abban a mondatban, hogy *A király erős*.

4. Figyeld meg a mondatokat!

a) Mondd el, hogy mi a közös bennük!

A mondatok magyarul

Fordítás

A király bátor. →

A király igazságos. →

A király okos. →

A király cseles. →

b) Fordítsd le a mondatokat egy általad tanult/beszélt másik nyelvre!

Mondd el, mit veszel észre?

c) A húsvétről szóló fejezetben volt szó a múlt időről. Tedd a fenti mondatokat múlt időbe úgy, mintha egy királyról mesélnél! Hogyan változott meg a mondat?

A király bátor. →

A király bátor volt.

A király igazságos →

A király okos. →

A király cseles. →

Érdekesség: Figyeld meg! A jelen idejű mondatok két részből állnak:

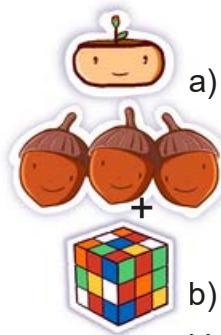
- ◆ az első rész a *király* kifejezés, akiről a mondat szól,
- ◆ a második rész pedig egy melléknév (pl. *bátor*), ami a mondat állítása (a nyelvtanban állítmánynak is hívják).

A magyar nyelvben jelen időben nem találunk elhangzó igét az ilyen mondatokban. A legtöbb nyelvben azonban ki kell tenni egy igét jelen időben is. Ha a mondatokat múlt időbe tesszük, a magyarban is megjelenik a *van* ige múlt idejű alakja, a *volt*.

5. A *király* szó alapjelentése „uralkodó”. A fiatalok nyelvében jelentheti a csoport a legnépszerűbb tagját is. A ti csoportotokban van király? Miért? Mondjátok el!

6. Játsszunk!

a) Írjátok le minden csoporttag nevét egy-egy papírlapra! Mindenki húzzon egy nevet, de ne mutassa meg azt, hogy kit húzott! A papírlap másik oldalára írjon két olyan jó tulajdonságot, ami a másikra jellemző!

b) Olvassátok fel hangosan a tulajdonságokat, és a többiek találják ki azt, hogy kire illenek!

7. Figyeld meg! A fiatalok nyelvében a *király* „nagyon jó” jelentésben melléknévként is használható. Mondhatom például azt, hogy „Ez a könyv nagyon király”.

a) Mi az, amit te király dolognak tartasz? Miért?

b) Használád-e ezt a kifejezést egy felnőttel szemben? Miért? Beszélgetsetek róla!

8. Most egy különleges királyságról fogsz olvasni.

Pünkösdkor sok magyar faluban megválasztották a falu legügyesebb emberét, akit *pünkösdi királynak* neveztek. Ezt a szokást Benedek Elek is leírta az egyik könyvében (a címe: *A magyar nép múltja és jelene*). A szöveget lerövidítettük, de az eredeti helyesírást meghagytuk. A kihagyott részeket jelöli a sok zárójel.

a) FUSD ÁT A SZÖVEGET, DE MÉG NE OLVASD EL! VÁLASSZ KI 4 SZÓT, AMIN MEGAKADT A SZEMED! ÍRD LE ŐKET A VONALRA!

PÜNKÖSDI SZOKÁSOK: PÜNKÖSDI KIRÁLYVÁLASZTÁS

Piros pümkösd napján összegyűlnek a faluháznál a helység vénei (...) Odakünn azalatt lóháton ülő ifjú legények kongatják ostoraikat, s űzik a tréfát egymással. (...) [E]lőjön a kisbíró uram őkegyelme, egy nagy piros selyemzászló a kezében, egy nagy vőfélybokréta a süvege mellett, akinek jeladására a tornácba telepedett barna zenészbanda rárántja a legszebb nótát, amitől valamennyi paripa táncol és ugrándoz. A legények fejükbe nyomják a süveget, még jobban szorítják a kengyelt: ma van piros pümkösd napja, ma válik el, „ki a legény a faluban?” (...)

A mezőre érve, kisbíró uram kilovagol a piros zászlóval a határhalomhoz, letűzi azt oda; s ekkor a lovas legényeket mind sorba állítják. (...) Ekkor azután jelt adnak a kovácsmesternek, aki katonaviselt ember lévén, ért az ágyúzáshoz. (...) [az első után s]zól a második lövés is, most meg a harmadik; arra elkezd valamennyi lovas vágatni a kitűzött cél felé. Egy darab ideig semmit sem látni a belőlük támadt nagy portul; hanem egy kis szellő elveri a port róluk, s kitűnik a versenyzők csapatja. Össze-vissza vannak már zavarva, ki elébb, ki hátrább, egyiket félrevitte a lova, azon jót kacagnak, másiké megállt a pálya közepén s össze-vissza forog; de nyargal a többi. Öten, haton kiváltak már a többi közül, a paripák lába alig látszik a földet megérni, mintha repülnének, mintha a lobogó mente szárnya volna a lovasnak, mely levegőbe hajtja. A versenypálya felén végre két lovas nyomul legelőbbre, egy szürke, egy ráró.

– A szürke nyeri el! A ráró nyeri el! - mondják itten-ottan (...). Még egy ugrás, még egy szorítás, kettő közül egyik célhoz ért, hamarább, mint a másik, az volt pedig a szürke. Csak egy lófejvel ért hamarább a zászlóhoz. (...)

A lovasok újra visszatérnek, megint sorba állnak, harmadik lövésre újra kezdődik a verseny. A rárós lovas csak úgy mosolyog magában, s egy pár ölnyire is elébb hagyja futni versenytársa lovát. Akkor aztán sarkantyúba kapja ő is a rárót, s hátrahagyva valamennyit, odavágtat a szürke oldalához. Egyenlően futnak, mindkettő jó ló és jó lovas. Egyik sem enged a másiknak. Az egész népség kiabál utánuk: „ne hagyd magad szürke, ne hagyd magad ráró; szorítsd meg Jancsi, szorítsd Miksa!” Ezúttal a ráró ért egy fejjel hamarább a célhoz. (...) még egy futás az élet. Ez koronázza be. Az lesz a pümkösd király, aki ezt elnyeri. Harmadszor csak a két lovas fut, ki a két első futásban nyertes maradt, a többiek félre álltak. A ráró lovasa még ekkorig egyszer sem üté meg a paripáját, karikás ostora most is oda van akasztva a nyakába; ezúttal hát levág egy kis hajlós fűzfavesszőt, s amint megindulnak: kettőt rávág vele a lovára. Mint dühös vihar,

nyargal a paripa e két ütéstől bőszerűten előre, a jó szürke messze elmarad mögötte, a diadalmas legény a legnagyobb rohás között visszafelé fordítja orcáját elhagyott társára, mintha az kérdené tőle, hol maradtál szolgám?

Az egész nép tapsol (...). Ekkor a ráró diadalmas lovagjának virágokból és hosszú szomorúfűz ágakból font koszorút tesznek fel a kalapjára, s mint a pünkösdi király, ő kezdi meg a táncot az esti mulatságban.

Egy évig azután őt nevezik pünkösdi királynak. Nem kell pedig hinni, hogy ez csak valami üres cím. Járnak emellé hatalmas kiváltságok. A pünkösdi király egy évig minden lakodalomba, ünnepélyre, mulatságra hivatalos, minden kocsmába ingyen rovása van, amit elfogyaszt, fizeti a község; lovát, marháját tartoznak társai őrizni, s ha netán valami apró vétséget követ el, azért testi büntetéssel nem illetik. Ilyen nagy úr a pünkösdi király egy álló esztendeig. Akkor azután vége a pünkösdi királyságnak, ha csak újra megint nem a ráró lesz a győztes a versenyfutásban.

Piros pünkösdi napján összegyűlnek a faluháznál a helység vénei (...) Odakünn azalatt lóháton ülő ifjú legények kongatják ostoraikat, s úzik a tréfát egymással. (...)

9. Most olvasd el a szöveg első részét!

[E]lőjön a kisbíró uram őkegyelme, egy nagy piros selyemzászló a kezében, egy nagy vőfélybokréta a süvege mellett, akinek jeladására a tornácba telepedett barna zenészbanda rárántja a legszebb nótát, amitől valamennyi paripa táncol és ugrándoz. A legények fejükbe nyomják a süveget, még jobban szorítják a kengyelt: ma van piros pünkösds napja, ma válik el, „ki a legény a faluban?” (...)

A mezőre érve, kisbíró uram kilovagol a piros zászlóval a határhalomhoz, letúzi azt oda; s ekkor a lovas legényeket mind sorba állítják. (...) Ekkor azután jelt adnak a kovácsmesternek, aki katonaviselt ember lévén, ért az ágyúzáshoz. (...) [az első után s]zól a második lövés is, most meg a harmadik; arra elkezde valamennyi lovas vágdatni a kitűzött cél felé. Egy darab ideig semmit sem látni a belőlük támadt nagy portul; hanem egy kis szellő elveri a port róluk, s kitűnik a versenyzők csapatja.

Össze-vissza vannak már zavarva, ki elébb, ki hátrább, egyiket félrevitte a lova, azon jót kacagnak, másiké megállt a pálya közepén s össze-vissza forog; de nyargal a többi.

Öten, haton kiváltak már a többi közül, a paripák lába alig látszik a földet megérni, mintha repülnének, mintha a lobogó mente szárnya volna a lovasnak, mely levegőbe hajtja. A versenypálya felén végre két lovas nyomul legelőbbre, egy szürke, egy ráró.

– A szürke nyeri el! A ráró nyeri el! - mondják itten-ottan (...). Még egy ugrás, még egy szorítás, kettő közül egyik célhoz ért, hamarább, mint a másik, az volt pedig a szürke. Csak egy lófejjel ért hamarább a zászlóhoz. (...) A lovasok újra visszatérnek, megint sorba állnak, harmadik lövésre újra kezdődik a verseny.

10. Most régies szavakat olvashatsz.

a) Keresd meg és húzd alá a szövegben az alábbi szavakat!

b) Kösd össze a szavakat a megfelelő magyarázattal!

szavak

ráró ◆

tornác ◆

kisbíró ◆

kovács ◆

mente ◆

magyarázatok

◆ Mesterember, aki vasból kalapálással készít tárgyakat.

◆ A ló színe: fehér és a sárga közötti színkeverék.

◆ Falusi háznak elülső, oszlopos, fedett része.

◆ A falu vagy város alkalmazottja, a bíró segédje.

◆ Prémes, bélelt, zsinóros rövid kabát.

c) Activity: Húzzatok az alábbi szavak közül, és próbáljátok elmutogatni!

A többiek találják ki, mit mutat a másik!

Szavak: *ostor, süveg, kengyel, bokréta, ágyú, paripa, sarkantyú*

d) Keresd meg azt az egyetlen szót a szövegben, amelynek ezek a rokon értelmű szavai (hasonló jelentésű szavak): *nyargal, fut, rohan, lohol, szalad*:

11. Szerinted a szürke vagy a ráró lovasa nyeri meg a versenyt a végén? Írd ide!

12. Olvasd tovább a szöveget!

A rárós lovas csak úgy mosolyog magában, s egy pár ölnyire is elébb hagyja futni versenytársa lovát. Akkor aztán sarkantyúba kapja ő is a rárót, s hátrahagyva valamennyit, odavágtat a szürke oldalához. Egyenlően futnak, mindkettő jó ló és jó lovas. Egyik sem enged a másiknak. Az egész népség kiabál utánuk: „ne hagyd magad szürke, ne hagyd magad ráró; szorítsd meg Jancsi, szorítsd Miksa!” Ezúttal a ráró ért egy fejjel hamarább a célhoz. (...)

Még egy futás az élet. Ez koronázza be. Az lesz a pünkösdi király, aki ezt elnyeri. Harmadszor csak a két lovas fut, ki a két első futásban nyertes maradt, a többiek félre álltak. A ráró lovasa még ekkorig egyszer sem üté meg a paripáját, karikás ostora most is oda van akasztva a nyakába; ezúttal hát levág egy kis hajlós fűzfavesszőt, s amint megindulnak: kettőt rávág vele a lovára. Mint dühös vihar, nyargal a paripa e két ütéstől bőszülten előre, a jó szürke messze elmarad mögötte, a diadalmas legény a legnagyobb rohanás között visszafelé fordítja orcáját elhagyott társára, mintha az kérdené tőle, hol maradtál szolgám? Az egész nép tapsol (...).

13. **Tedd sorrendbe az eseményeket!**

___ A ráró megnyeri a második kört.

___ A kovács három ágyúlövéssel elindítja a versenyt.

___ A kisbíró jelt ad a zenekarnak, hogy játsszanak.

___ A kisbíró letűzi a piros zászlót.

___ Öt-hat lovas kiválik a tömegből.

___ A szürke ló és lovasa megnyeri az első kört.

___ A ráró és lovasa megnyeri a harmadik kört.

___ A lovasok összekeverednek a porban.

___ Elindul a második kör.

___ A kisbíró kijön a faluházból.

___ A harmadik körben csak a szürke és a ráró lovasa versenyeznek.

14. **Olvasd el a szöveget!**

a) **Képzeljétek el a következő jelenetet!**

„a diadalmas legény a legnagyobb rohanás között visszafelé fordítja orcáját elhagyott társára, mintha az kérdené tőle, hol maradtál szolgám?”

b) **Párban készítsetek magatokból élő szobrot!**

Egyikőtök legyen a győztes legény, a másik az, akit lehagytak! Hogyan néz a győztes legény? Hogyan néz rá vissza a vesztes legény? Mutassátok be a többieknek!

c) **Mit gondolsz a ráró lovasáról? Választhatsz a lenti melléknevek közül!**

Mondd el, miért gondolod!

jó tulajdonságok: *ügyes, gyors, bátor, erős, jószívű, vicces*

rossz tulajdonságok: *nagyképű, erőszakos, rosszindulatú*

15. **Dolgozzunk melléknevekkel!**

a) **A lenti mondatokba írd be a megfelelő melléknevet a kék négyzetből!**

Figyelem: van két kakukktojás is!

_____, mint a gyík.

_____, mint a róka.

_____, mint a villám.

_____, mint a bivaly.

_____, mint a bagoly.

	erős
gyors	
	halvány
	ravasz
bölcs	
	csalfa
fürge	

b) Mondd el, miben hasonlít mindegyik mondat!

Érdekesség: Figyeld meg! A fenti mondatok hasonlatok, a *mint* szócska szerepel bennük. A hasonlattal azt fejezzük ki, hogy valami egy tulajdonságban (például fürgeség, gyorsaság, erő) hasonlít valami máshoz.

16. Nézd meg a mondatokat!

a) Keresd meg és húzd alá a mondatokban a mellékneveket!

A szürke ló gyors volt, de a ráró még gyorsabb.

A szürke ló lovasa ügyes volt, de a ráróé még ügyesebb.

A kisbíró vidám volt, de a nép még vidámabb.

A verseny jó volt, de a multság még jobb.

Érdekesség: Figyeld meg!

A fenti mondatokban két dolgot egy tulajdonság alapján hasonlítottunk össze.

A tulajdonság nem azonos mértékben volt jellemző a két dologra. Ilyenkor a melléknevet fokozhatjuk. A magyarban a középfokot *-bb* végződéssel jelöljük.

b) Fordítsd le az alábbi szavakat az általad beszélt/ tanult nyelvre!

Hogyan fejezik ki ebben a nyelvben a középfokot?

szébb → _____

ügyesebb → _____

erősebb → _____

gyorsabb → _____

17. Szerinted miről fog szólni a szöveg utolsó része? Tippeld meg és írd ide!

18. Olvasd tovább a szöveget!

Ekkor a ráró diadalmas lovagjának virágokból és hosszú szomorúfűz ágakból font koszorút tesznek fel a kalapjára, s mint a pünkösdi királya, ő kezdi meg a táncot az esti mulatságban. Egy évig azután őt nevezik pünkösdi királynak. Nem kell pedig hinni, hogy ez csak valami üres cím. Járnak emellé hatalmas kiváltságok. A pünkösdi király egy évig minden lakodalomba, ünnepélyre, mulatságra hivatalos, minden kocsmába ingyen rovása van, amit elfogyaszt, fizeti a község; lovát, marháját tartoznak társai őrizni, s ha netán valami apró vétséget követ el, azért testi büntetéssel nem illetik. Ilyen nagy úr a pünkösdi király egy álló esztendeig. Akkor azután vége a pünkösdi királyságnak, ha csak újra megint nem a ráró lesz a győztes a versenyfutásban.

19. Igaz (I) vagy hamis (H)? Írd mellé!

- A győztes fejére koronát tesznek. _____
- A győztes ingyen ihat a kocsmában. _____
- A győztes állatait nem neki kell őriznie. _____
- A győztest minden mulatságra meghívják. _____
- A győztes egy napig lesz pünkösdi király. _____

Érdekesség: Figyeld meg! A “pünkösdi királyság” kifejezést akkor használjuk, ha valakinek csak rövid dicsőség jut.

20. Nézd át újra az egész szöveget! Kösd össze a régen használt szót a mai rokon értelmű párjával (azzal a szóval, ami hasonló jelentésű)!

így használták régen

esztendő ♦
vétség ♦
paripa ♦
nóta ♦
bőszült ♦
orca ♦
diadalmas ♦

így használják ma

♦ arc
♦ bűn
♦ dühös
♦ év
♦ dal
♦ ló
♦ győztes

21. Melyik mondat igaz rád? Beszéljétek meg párban!

- a) A szöveget könnyű volt olvasni.
- b) A szöveg olvasása közben sokszor megálltam.
- c) A szöveg olvasása közben sok kérdésem lett.
- d) A szöveget hosszúnak találtam.
- e) A szöveget régiesnek találtam.
- f) A szöveget izgalmasnak találtam.
- g) A feladatokat könnyen megoldottam.
- h) A feladatokat nehéz volt megérteni.

22. A pünkösdi királyválasztást a híres író, Jókai Mór is megörökítette egyik regényében, aminek a címe: *Egy magyar nábob*.

- a) Nézzétek meg a részletet a filmből!

- b) Milyen próbát kellett még kiállnia a filmben a pünkösdi királynak?
Mondd el!

23. Sokszor mondják, hogy a magyar lovas nemzet. Weöres Sándor költő is több verset is írt, amelyben lovak szerepelnek.

a) Olvasd el a verset magadban!

Paripám csodaszép pejko

Paripám csodaszép pejko,

ide lép, oda lép, hejhó!

Hegyen át, vizen át vágta,

nem adom, ha ígér százat.

Amikor paripám ballag,

odanéz valahány csillag.

Amikor paripám táncol,

odanéz a nap is százszor.

b) Kopogjátok el a vers ritmusát!

Segítség:

– Koppantsatok hosszút (tá) a hosszú magánhangzóknál, mint á, é, í, ó, ő, ú, ű!

– Akkor is hosszút koppantsatok, ha egy rövid magánhangzót két mássalhangzó követ! Ezért kell két hosszút koppantani a *pejko* szónál! (tá-tá)

– Koppantsatok rövidet (ti) ott, ahol egy rövid magánhangzót rövid mássalhangzó követ! Két rövidet kell tehát koppantani pl. az *ide* szónál! (ti-ti)

Az első sor képlete tehát: *títitá, tititá, tátá*

Érdekesség: Figyeld meg! A ritmus kedvéért az egyébként hosszú í-vel írandó: *vizen, ígér* szavak rövid változatban szerepelnek a versben. Ezeket Magyarország sok vidékén ejtik rövid i-vel.

c) Tapsoljátok el a verset ritmusát helybenjárás közben! d)

Hallgassátok meg a verset a HolddalaNap Zenekar előadásában!

Tapsoljátok vagy kopogjátok közben a vers ritmusát!

e) Mondjátok el kívülről közösen az együttessel!

f) Ha már az első versszak jól megy, mondjátok el a másodikat is fejből közösen!

g) Egyesével is mondjátok el a szöveget!

24. A szövegben egy versenyről volt szó. Beszélgetsetek a következő kérdésekről!

Milyen vagy, ha te győzöl egy versenyen?

Milyen vagy, ha veszítesz egy versenyen?

Szeretsz versenyezni?
Miért?

Használhatjátok a következő kifejezéseket:

Igazából én szeretek/ nem szeretek versenyezni, mert...

Ha győzök/ veszítek egy versenyen, akkor én általában..... (dühös, vidám, szomorú, csalódott, boldog....) vagyok.

25. Egyetértetek-e a lenti kijelentésekkel? Beszélgetsetek!

- a) Versenyezni jobb, mint együttműködni.
- b) Egyedül versenyezni jobb, mint csapatban.
- c) Néha engedni kell nyerni a másikat.
- d) Mindenki jó valamiben.
- e) Vannak, akik mindig nyernek.
- f) Vannak, akik mindig veszítenek.
- g) Azért szeretek játszani, hogy nyerjek.
- h) Azért szeretek játszani, hogy szórakozzak.

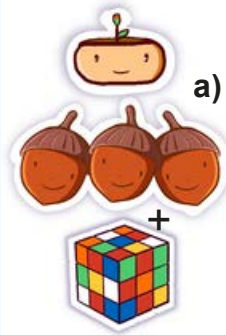
Használhatjátok a lenti kifejezéseket:

Én is így vagyok ezzel./
Én nem így vagyok ezzel...,
mert

Egyetértetek./
Nem értek egyet,
mert...

Én így is így gondolom./
Én nem így gondolom,
ugyanis...

26. Játékok:

a) Ügyességi játékok:

Próbáljatok meg úgy szökdelni, mint egy ló!

A gyakorlás után tűzzetek le egy piros zászlót a terem vagy az udvar végébe!
Versenyezzetek!

– Ki tud szökdeléssel a leggyorsabban eljutni a zászlóig?

– Ki tud szökdeléssel a leggyorsabban eljutni a zászlóig úgy, hogy közben számolyokat kell kerülgetnie?

– Ki tud szökdeléssel a leggyorsabban eljutni a zászlóig úgy, hogy közben számolyokat kell átugrálnia?

b) Gyorsaság és tudás: szaladálgálós helyesírás.

Alkossatok párokat!

Helyezzétek el a lenti szöveget több példányban a terem egyik végébe! A párosok egyik tagja olvassa el a szöveget, próbáljon meg megjegyezni belőle minél többet! Szaladjon a terem másik végébe, és diktálja le a szöveget a társának! Utána fusson vissza a következő szövegrészért! Melyik páros írja le leggyorsabban a szöveget?

Szöveg: *Amikor eljött pünkösdi ünnepe, a fiatal férfiak erőt, ügyességet, gyorsaságot követelő versengéssel döntötték el, ki a legrátermettebb. Főleg lóversenyt, de bika-hajszolást, tűzugrást, tuskócipelést, kaszálási versenyt is rendeztek. Az lett a király, aki a legügyesebbnek, legerősebbnek bizonyult.*

c) Ügyesség és logika: Alkossatok párokat! A páros egyik tagja nézze meg a lenti videót, a páros másik tagja forduljon el, hogy ne lássa! Mesélgétek el a párotoknak, mi a játék lényege! Játsszátok el a játékot!

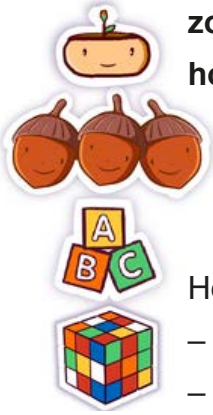

Ötletesség:

Alkossatok párokat! Találjatok ki még két játékot, amelyben összemérhetitek erő-
töket vagy tudásotokat egymással! Mesélgétek el egymásnak, és próbáljátok is ki!

d) Melyik játék tetszett nektek a legjobban? Miért? Beszélgétek meg!

27. A magyarok egyik kedves állata a ló. Készíts magadnak vesszőparipát zokniból! Nézd meg a videót, majd egészítsd ki a leírást melléknevekkel a hozzávalók listája alapján!

Hozzávalók:

- erős bot
- nagy zokni
- barna filc vagy bőr a füleknek
- vastag fonal a sörénynek
- puha tömőanyag
- két kicsi gomb a szemekhez
- hosszú szalag
- vékony zsineg

1. Tömd ki a _____ zoknit a _____ tömőanyaggal!
Ez lesz a ló feje.
2. Dugd bele a _____ botot, kötdz rá a zoknit a _____ zsineggel!
3. Vágj ki két fület a _____ filcből vagy bőrből!
Ragaszd vagy varrd rá a zoknira!
4. Készíts pomponokat a _____ fonalból a húsvéti fejezetben megismert módon! Ragaszd rá a zoknira! Ez lesz a sörénye.
5. Varrd vagy ragaszd rá a _____ gombokat a zoknira!
Ezek lesznek a szemek.
6. Rajzolj a zoknira orrlyukakat, száját!
7. Készíts a _____ szalagból kötőféket!

28. Kinek voltak a legjobb ötletei eddig? Ki volt eddig a leggyorsabb? Ki volt a legügyesebb? Készítsetek dicséretkártyákat úgy, hogy mindenkinek jusson egy!

Érdekesség: Figyeld meg!

A dicséretkártyákon a melléknevek felsőfokban szerepeltek.

Ezt a magyarban általában a *leg-* előtag és a *-bb* végződés jelzi.

MESE: HALÁSZ JÓZSI

29. Sokat beszéltünk már a versenyről.

Eddig arról volt szó, hogy összemérhetjük ügyességünket, erőnket. Van, akik abban mérik össze magukat, hogy mennyi pénzük van.

- a) Olvasd el az állításokat! Ha nem érted, közösen tisztázzátok a jelentését!
- b) Írd mögé, hogy szerinted melyik állítás igaz, és melyik hamis! Aztán beszélj meg a társaddal, ő mit gondolt! Utána keress egy másik vitapartner!

A pénz boldogít.

A pénz nem boldogít.

A kemény munka meghozza a gyümölcsét.

Ölünkbe hullik a szerencse, így azt jobban értékeljük.

Ha kevesebb a vagyoned, boldogabb vagy.

A boldogság nem a pénztől függ.

A hatalom és a gazdagság együtt jár.

A szegény ember boldogabb.

A boldogságot és az elégedettséget meg lehet pénzért venni.

A pénz, a vagyon a legfontosabb dolgok az életben.

30. A mese címe: *Halász Józsi*. A cím utal a főszereplőre. Beszéljétek meg közösen, hogy ki lehet ez az ember és miért hívhatják így!

+

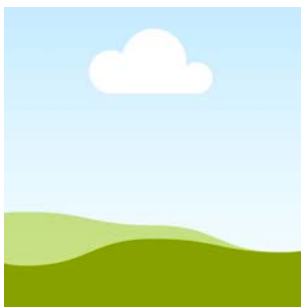
31. Mit jelenthet a „beszélő név” kifejezés? Beszélj meg a társaddal, majd írjatok egy meghatározást!

A beszélő név olyan név, amely...

32. Most olvasd el a szöveg első részét! (Aki egyben szeretné elolvasni a mesét, megtalálja a mellékletben, illetve az egyik tankönyvszerző, Szabó Veronika előadásában meghallgathatja az alábbi QR-kódot beolvasva):

HALÁSZ JÓZSI

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy szegény halászember, s annak egy nagy kamasz fia: Józsi. Meghalt egyszer a halászember, meg a felesége is. Egyedül maradt Józsi ezen az árnyékvilágon. Nem maradt az apjáról egyebe a hálónál, s mikor evett Józsi, mikor nem. Mondták a szomszédok:

– Eredj, Józsi, próbálj szerencsét, állj be valahol szolgálatba! De Józsi reggeltől estélig a porban heverészett, nem fogta a dolog. Jól van, ha bizony nem dolgozott, nem is evett. Egyszer aztán, mikor a szeme is zöldet, vereset látott, fogta magát, elévette az apja hálóját, s elment a Küküllőre halászni.

Belenyomja a hálót a vízbe, azután kihúzza, aztán megint beléteszi, megint kihúzza. De akkora hal sem került a hálóba, mint a kicsi ujjam. Megmérgeződik Józsi, s azt mondja:
 – No, még egyszer beleteszem a hálót, s ha akkor sem fogok halat, elmegyek világgá. Vízbe ereszti a hálót Halász Józsi, egy kicsi idő múlva kiemelinti, s hát abban egy olyan szép aranyhalacska fickándozik, hogy szeme-szája tátva maradt a csudálkozástól.

Bedugja a halat nagy örömmel a tarisznyájába, indul hazafelé, gondolja magában: majd a földesúrnak adja, legalább egy napot elenged a robotból. Ahogy hazaér, az aranyhalacsokát kiteszi egy tányérba, nézi, nézi, s egyszerre csak ugrik egyet a halacska, olyan szép kisasszony lett belőle, hogy a napra lehetett nézni, de arra nem.

33. Foglald össze 5 pontban a saját szavaiddal ezt a történetrészletet!

Segíthetnek a következő igék:

meghalt, heverészett, halászott, kifogott, nézte, átváltozott

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

34. Mesei elemek

a) Gyűjtsünk össze közösen és írjunk fel a táblára a mesékre jellemző tulajdonságok közül legalább 5-öt!

b) Mennyit és mit találsz meg az elolvasott részletben? Húzd alá ezeket a szövegben!

35. Rajzoljunk!

a) Készíts elő 4 db A5-ös méretű vastagabb papírt és 4 db hurkapálcikát!

Minden papírra a mese egy-egy szereplőjét vagy fontos helyszínét fogod lerajzolni.

Az első lapra azt rajzold le, hogyan nézhetett ki Józsi!

Ezek a külső tulajdonságai.

b) Ha lerajzoltad, vágd ki, majd ragaszd fel a pálcikára!

c) Meséld el a többieknek, miért így képzelted el Józsit!

36. Olvasd tovább a mesét!

Ott mindjárt nyakába szökik Józsinak:

– Te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el egymástól. Hát jól van! Paphoz mennek, összeesküsznek, élnek, ahogy tudnak. Egyszer csak azt kérdi az asszony Józsitól:

– Te Józsi, hát neked semmi sem maradott az apádról?

– Nekem-e, feleség? Nekem semmi sem az ég világán, csak az a háló, mellyel fogtalak.

– Hej, nem hiszem én azt, te Józsi! Volt a te apádnak földje is.

– Volt egy darab földje, megvan az most is - mondja Józsi -, de olyan magas hegyen van, hogy azt még soha senki meg nem szántotta.

– Gyere, Józsi, nézzük meg! Szépen kísértálnak arra a magas hegyre, leülnek éppen arra a helyre, ahol a Józsi földje volt. Az asszony az ölébe veszi a Józsi fejét, ott mindjárt el is alszik. Akkor szépen fölkel az asszony, a ruháját a Józsi feje alá teszi. Honnét, honnét nem, kezébe került egy ostor, nagyot rittyent, hogy ég-föld megzendült belé, s hát amennyi sárkány a világon, mind ott termett abban a szempillantásban. Kérdik az asszonytól:

– Mit parancsol, felséges asszonyom?

– Azt parancsolom, hogy erre a helyre olyan palotát építsetek, amilyen több nincs ezen a világon. Legyen abban a palotában minden, de minden. Azután építsetek egy istállót, abban az istállóban nyolc ökör, nyolc ökör mellé két béres; nyolc ló, nyolc ló mellé két kocsis. A csűrkertben legyen hat búzaasztag, s a csűrben csépeljen tizenkét cséplő.

Hej, édes Istenem, csak mondani kellett a sárkányoknak, mire Halász Józsi felébredett, ott volt az apja földjén a gyémántpalota. Ott az istálló, benne az ökrök, a lovak, a béresek, a kocsisok, s a csűrben tizenkét cséplő vertegyalta a búzát, hogy döngött beléje a helyiség.

Felébred Józsi, dörzsöli a szemét, látja a szörnyű nagy gazdaságot, szeme-szája tátva maradt. Nem akarta hinni a feleségének, hogy ez mind az övé.

37. „Te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el egymástól.”

Ez egy esküvőhöz kapcsolódó népi mondás, főleg népmesékben fordul elő. Gyűjts esküvőhöz kapcsolódó mondásokat abból a nyelvből, amit ismersz! Írd le! Meséld el a társadnak!

38. Foglald össze ennek a résznek a tartalmát legalább öt mondatban a következő szavak segítségével:

nagyharang, feleség, egy darab föld, álmom, sárkány, palota

39. Mit jelentenek a következő szavak, kifejezések?

Kösd össze őket a magyarázatukkal!

összeesküszik ♦	♦ learatott búza kévéből összerakott halom
búzaasztag ♦	♦ gabonából kiveri a magot
rittyent ♦	♦ összeházasodik
csűrkert ♦	♦ ostorral pattint
csépel ♦	♦ felbérelt munkás, aki a földeken dolgozott
béres ♦	♦ nagyon megver, elagyabugyál
ver-agyal ♦	♦ gazdasági épület, ahol a gabonát raktározták

40. A gyémántpalota

a) Mi mindene lett Józsinak? Sorold fel!

b) Készíts elő egy A5-ös papírt. A lista alapján rajzold le a gyémánt palotát és mindazt, amit Józsi felesége teremtett!

c) Ha készen vagy, ragaszd fel a hurkapálcikára!

41. A magyar népmesékben gyakran fordulnak elő sárkányok.

a) Rajzoljatok közösen gondolattérképet! Középre a *sárkány* szó kerüljön, köré pedig az, hogy milyen tulajdonságai vannak egy sárkánynak. Mindenki más színű filccel dolgozzon, és minden szín szerepeljen az ábrán!

+

b) Mit tudunk meg a mese sárkányairól? Beszéljétek meg!

42. Olvasd tovább a mesét!

Na hiszen, ezentúl búját sem mondotta Halász Józsi, annyi mindene volt, hogy azt sem tudta, mije van. Mondja egyszer a feleségének:

– Hallod-e, feleség, valamit mondanék.

– Gondold meg jól előbb, mielőtt mondanád.

– Hát én jól meggondoltam, s meg is mondom. Holnap pünkösd vasárnapja, hívjuk meg a földesurat ebédre.

– Ne hívd meg, Józsi, mert bizony mondom, kifogysz belőlem, ha meglát a földesúr. De Józsi hallotta is, nem is ezt a beszédet. Fölmegy a földesúrhoz, köszönti illendőképpen:

– Adjon Isten jó napot, nagyságos úr!

– Adjon Isten, Józsi! Hát mi jóban jársz?

– Én bizony meghívnám a nagyságos urat ebédre, pünkösd vasárnapjára.

– Jó szívvel, Józsi, úgysem láttam még a házat, s a gazdagságodat, pedig már elhozták a hírét az emberek. Na, jól van, pünkösd vasárnapján befogat a földesúr négy lovat a hintóba, hajt a Józsi udvarába. Ottan Józsi elejébe szalad, egymást karon fogják, mint az urak szokták, felsétálnak a gyémántpalotába, aztán leülnek az asztalhoz, esznek-isznak. Kérdi egyszer a földesúr:

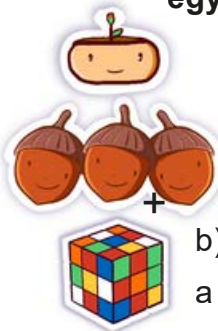
– Te Józsi, hát hol a te feleséged? Mondja Józsi:

– Egy kicsit szemérmes a feleségem, nagyságos úr, nem szeret férfiak között ülni. Hát csak esznek-isznak tovább, jól mulatnak. Volt bor annyi, hogy egy vendégseregnek is elég lett volna, de az asszony nem került elé, nem jött be a szobába. „Jól van - gondolta magában a földesúr -, majd meglátom máskor.” Kiüzent, hogy fogjanak be, megy haza. Befogják a lovakat, beül a földesúr a hintóba, s ahogy éppen a kapun kanyarodnék ki a hintó, visszapillant, meglátja az ablakban a Józsi feleségét.

De hogy nézett rá, hogy nem, én azt nem tudom, elég az, hogy mikor a hintó hazaért, a földesurat le kellett szedni, úgy vitték föl a házába, s ahogy lefektették az ágyába, kétszer egymás után kirázta a hideg.

43. **Élő szobrokat fogtok készíteni 4-5 fős csoportokban: egy valaki a földesúr, egy másik Józsi, a többiek a szobrászok.**

- a) Mutassátok be egy szoborban, milyen viszony van Józsi és a földesúr között a mese elején!
- b) Megváltozott ez a viszony, miután Józsi gazdag lett? Mozdítsátok meg a szobrot, és alkossatok egy újabb állóképet!
- c) A szobrok mesélik el, hogyan érezték magukat Józsi és a földesúr szerepében!

44. **Miért akarta meghívni a földesurat Józsi? Húzd alá, szerinted melyik a helyes megfejtés! Többet is választhatsz.**

- Józsi azért akarta meghívni a földesurat,...
- a) mert szerette volna vendégül látni.
- b) mert szeretett volna jóban lenni vele.
- c) mert elirigyelte a feleségét.
- d) mert meg szeretne volna szerezni a földjét és a palotáját.
- e) mert szerette volna meghívni vadászni.
- f) mert fel akarta ajánlani neki, hogy az ácsok dolgozzanak nála.
- g) mert úgy gondolta, a földesúr nagyobb úr nála.

45. **Képzeld magad a földesúr helyébe, és abba, hogy ott ülsz a hintóban. Te visszaneztél volna a helyében? Miért? Meséld el a társaidnak!**

46. **Mesélj el az életedből egy olyan történetet, ami a kíváncsiságról szól! Mielőtt beszélni kezdesz, gondold végig a következő kérdéseket!**

- a) Mikor történt?
- b) Hol történt?
- c) Kik voltak még jelen?
- d) Mi történt pontosan?
- e) Hogy érezted magad?

47. A földesúr

a) Készítsd elő a harmadik A5-ös papírt, mert most a földesurat fogod lerajzolni!

b) Ha szeretnéd, előtte gyűjthetsz mellékneveket, milyen lehet kívülről a földesúr, hogy könnyebben lerajzolhasd!

48. Alakítsd át úgy a szövegrészletet úgy, hogy legalább 10 melléknév legyen benne, de a tartalma ne változzon!

Befogják a lovakat, beül a földesúr a hintóba, s ahogy éppen a kapun kanyarodnék ki a hintó, visszapillant, meglátja az ablakban a Józsi feleségét. De hogy nézett rá, hogy nem, én azt nem tudom, elég az, hogy mikor a hintó hazaért, a földesurat le kellett szedni, úgy vitték föl a házába, s ahogy lefektették az ágyába, kétszer egymás után kirázta a hideg.

a) Írd a vonalra az új szövegrészletet!

b) Melyik szövegrészlet tetszett jobban és miért?

c) Miben változott meg a szöveg azzal, hogy mellékneveket írtunk bele? Egészítsd ki saját szavaiddal az alábbi mondatot!

A melléknevektől a szöveg _____ lett.

49. Hangulatok kifejezésénél is segíthetnek nekünk a melléknevek. Milyen a hangulata ennek a résznek? Hogy érezted magad, amikor elolvastad? Jellemezd az érzéseidet 5 melléknévvel, és írd le őket!

- a) _____
b) _____
c) _____
d) _____
e) _____

50. Olvasd tovább a mesét!

Másnap reggel az ácsok mind várják a nagyságos úrfit, de hiába várják, nem jő ki a palotából. Mondja a legidősebb ács:

– Elmegyek bé, meglátom, mi baja van a nagyságos úrfinak. Bemegy az ács, jó reggelt köszön, de a nagyságos úrfi nem is fogadja.

– Talán bizony beteg az úrfi?

– Az vagyok, erős beteg vagyok, meg sem gyógyulok, hogyha enyém nem lesz a Halász Józsi háza s felesége.

Kimegyen az ács, mondja a társainak, hogy mi baja van a nagyságos úrfinak. Elkezdenek tanakodni, hogy mivel gyógyíthatnák meg. Egyik egyet mond, másik mást mond. Aztán abban egyeznek meg, hogy a nagyságos úrfi Halász Józsival hányassa el azt a nagy kőoszlopot, amelyik az ablaka alatt van. A helyit ültesse be szőlőfával. Még azon az éjen éri meg a szőlő, abból a szőlőből egy kupa bort tegyen a nagyságos úrfi asztalára, s ha ennek nem volna képese, legyen a nagyságos úrfié a palotája is, a felesége is.

Mindjárt mondták a nagyságos úrfinak, hogy mit gondoltak ők ki. Megörvend az úrfi, küldi az inasát, egyszeriben hívja ide Józsit. Hát jött is Halász Józsi, mégpedig hatlovas hintón. Megy fel az úrfihoz, köszönti illendőképpen, s kérdi:

– Mit parancsol, nagyságos úrfi?

– Én nem parancsolok neked semmit - mondja az úrfi -, csak azt mondom, hogy az ablakom alatt azt a nagy kőoszlopot még ma éjjel hanyd el. A helyét szőlővel ültesd be. Az a szőlő meg is éri az éjszaka, s tégy abból egy kupa bort az asztalomra, mert különben kifogysz a palotádból is, a feleségedből is.

51. Nézd át újra a szöveget!

a) Keresd meg a bal oldali kifejezéseket!

b) Kösd össze őket a mai magyar megfelelőjükkel!

Ez van a szövegben

nagyságos úrfi ♦

hányassa el ♦

szemérmes feleségem ♦

kifogysz a palotából is ♦

elmegegyek bé ♦

Így használnánk ma

♦ előkelő, mélyen tisztelt fiatalember

♦ elveszíted a palotádat is

♦ bemegyek

♦ vitesse el

♦ szégyenlős asszonyom

52. Képzeljétek el, hogy ti is ácsok vagytok, és azon tanakodtok, hogyan gyógyítsátok meg az úrfit!

Dolgozzatok párban! Az egyikőtök kérdezzen, a másik válaszoljon rá!

4 kérdés-válasz után cseréljétek! A kérdéseket írtátok is le!

53. Milyen melléknevek jutnak eszedbe a szövegrészletről? Húzd alá! Mondd el, miért gondold!

emelkedett

parancsolgató

vicces

barátságatlan

humoros

alázatos

fennhéjázó

lekezelő

unalmas

titokzatos

54. Olvasd tovább a mesét!

Hazamegy nagy búsan Halász Józsi, mondja a feleségének, hogy mi történt.

– Egyet se búsulj - mondja az asszony -, te csak fekjüdj le s aludjál, a többit én eligazítom.

Ahogy estére kerekedett az idő, elévette az asszony aranycsapós ostorát, kiment az udvarra, akkorát rittyentett, hogy megcsendült-bondult belé az egész világ.

Hát abban a szempillantásban megtelik az udvar sárkányokkal, s kérdik:

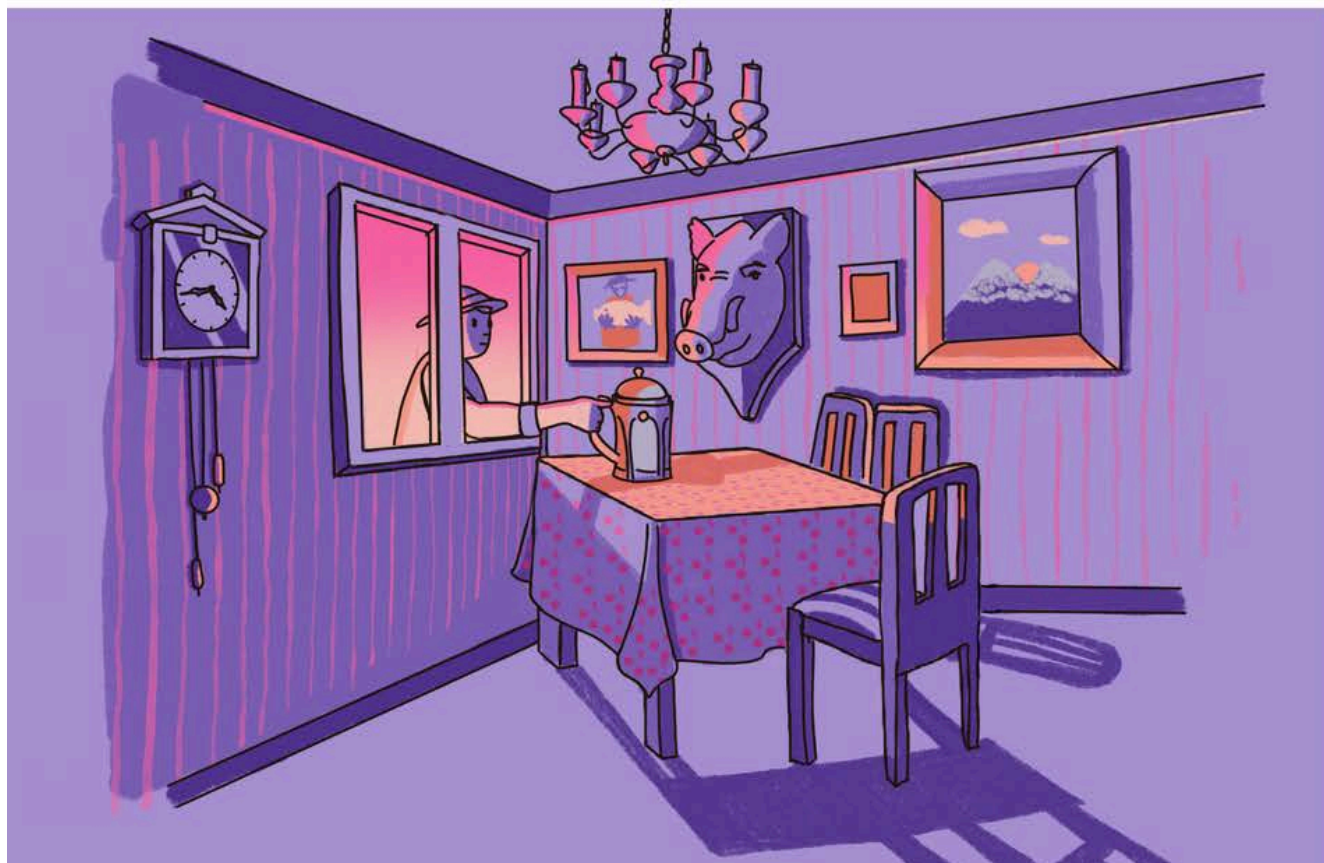
– Mit parancsolsz, felséges asszonyunk?

Mondja az asszony:

– Látjátok-e ottan a nagyságos úrfi házát? Annak az ablaka alatt van egy nagy kőoszlop, egyszeriben hányjátok el, ültessetek a helyére szőlőt, de még ma éjjel megérjék, s mire pitymallik, hozzatok nekem egy kupa bort abból a szőlőből.

Elmennek a sárkányok, s hát ahogy hajnalodott, már hozták a kupa bort. Még ki sem virradott, felült Józsi hatlovas hintájába, ment a nagyságos úrfi udvarába. Aludott még az egész háznépe, s Józsi kinyitotta az ablakot, betette a kupa bort a nagyságos úrfi asztalára, s azzal szépen hazament.

Reggel, mikor fölébred a nagyságos úrfi, látja a kupa bort az asztalon. De rázni kezdi a hideg, s még hétszerte betegebb lett, mint volt annak előtte. Várják az ácsok, hogy jöjjön ki az úrfi, de nem jön ki. Hallják, hogy még betegebb lett, halálán is van tán.

55. A mesét a magyar nyelvterületen 13 változatban ismerik.

Több változatban a mese címe: *A halkisasszony*.

- Szerinted miért lehet ez is a címe?
- Neked melyik cím tetszik jobban, a *Halász Józsi* vagy *A halkisasszony*? Mondd el, miért!
- Ha szeretnéd, meghallgathatod *A halkisasszony* mese egy másik változatát is az fenti linken:

56. Készítsetek elő két nagy csomagolópapírt!

- Rajzoljatok körbe egy fiút a csoportból! A körvonalon belülre írjátok bele Józsi belső tulajdonságait! Az emberalak köré pedig a külső tulajdonságait!
- Rajzoljatok körbe egy lányt a csoportból! A körvonalon belülre írjátok bele Józsi feleségének belső tulajdonságait! Az emberalak köré pedig a külső tulajdonságait!

57. Szerinted mi Józsi feleségének a legfontosabb belső tulajdonsága?
Fogalmazd meg véleményed! Segíthetnek a következő kifejezések:

- Azt gondolom, hogy....
Az a véleményem, hogy....
Szerintem az a legerősebb tulajdonsága, hogy...

58. Készítsd elő az utolsó A5-ös lapot!

- Rajzold rá, majd vágd ki Józsi feleségét is!
- Adj nevet Józsi feleségének! Beszéljétek meg a többiekkel, ki milyen nevet választott és miért!

59. A mese elején beszéltünk arról, hogy Józsi neve beszélő név. Szerintetek miért nincs neve Józsi feleségének? Segítenek az alábbi kérdések. Gyűjtsetek érveket, párban dolgozzatok!

- a) Mit jelent, ha egy szereplőnek egy szövegben nincs neve?
- b) Milyen tulajdonságai lehetnek annak, akinek egy szövegben nincs neve?

60. Írd le a választ a következő kérdésekre:

a) Kik használják általában az ostort?

b) Mire használják az ostort?

c) Ebben a mesében miért különleges az ostor használata?

61. Alkossatok csoportokat! Minden csoport kap egy-egy szót. Írjátok a szót egy középső kör közepébe, és írjátok legalább 5 szót, ami erről a szóról eszetekbe jut! Mutassátok be az munkáitokat a többi csoportnak!

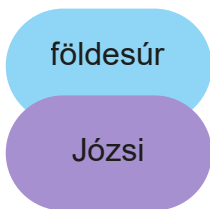
A csoportok szavai:

lustaság, szerencse, féltékenység, kevélység, alázat

62. Kösd össze, hogy kihez tartozhatnak a következő tulajdonságok!

- kevély ◆
- ostoba ◆
- irigy ◆
- rafinált ◆
- okos ◆
- kíváncsi ◆
- búbánatos ◆

- ◆ lusta
- ◆ gazdag
- ◆ szegény
- ◆ bátor
- ◆ merész
- ◆ illemtudó
- ◆ alázatos

63. Képzeld el egy barátot vagy barátnőt! Írd le legalább 5 mondattal, milyen belső tulajdonságai vannak, amiket szeretsz benne!

(A fogalmazások írásához találsz egy kis segítséget a mellékletben.)

64. Vajon miért teljesíti Józsi a földesúr kívánságait? Beszéljétek meg!
Olvasd tovább a mesét!

Ismét elkezdenek tanakodni, s azt határozzák, hogy a nagyságos úrfi csináltasson a palotája elé Józsival egy ezüsthidat. Az ezüsthíd mellett legyenek különbnél különb fák, azokon a fákon különbnél különbféle madarak énekeljenek szebbnél szebb nótákat. Elémondják ezt az úrfinak, s küld is ez mindjárt Józsiért. Jó Józsi, mondja az úrfi, hogy mit akar. Meg sem állott, ment vissza nagy búsan a feleségéhez, s mondja, hogy mit akar a nagyságos úrfi.

No, azért ugyan kár volt búsulni, mert a felesége csak kiállott az udvar közepére, egy nagyot rittyentett aranycsapós ostorával, jöttek a sárkányok, s reggelre megvolt az ezüsthíd, az ezüsthíd mellett különbnél különb fák, a fákon különbnél különbféle madarak énekeltek szebbnél szebb nótákat.

Fölébred reggel az úrfi, hallja a gyönyörűséges szép nótákat, kitekint az ablakon, látja az ezüsthidat, ezüsthíd mellett a különbnél különb fákat, elváltozék a színében erősen, s még hétszerte erősebb beteg lett, mint volt annak előtte. Reggel várják az ácsok az úrfit, de hiába várják, nem jött ki. Hej, hej, mit tudjanak csinálni?! Hogy s mint tudják meggyógyítani?

Mit lehetne kívánni olyat Halász Józsiól, hogy annak embere ne tudjon lenni? Tanakodnak, tanakodnak, s azt határozzák, hogy Halász Józsi hívja meg virágvasárnapjára az Istent ebédre, ezt bizonyosan nem tudja megtenni. Bemennek az úrfihoz, elémondják, hogy mit gondoltak ki. Haj, de megörvend az úrfi! No, ez igazán jó lesz! Ha olyan nagy úr lett az a Halász Józsi, hívja meg az Úristent ebédre.

Elküld az úrfi Józsiért, jő is az mindjárt, s kérdi az úrfitól:

– Mit parancsol, nagyságos úr?

– Nem parancsolok én semmit, Halász Józsi, csak azt mondom én neked, hogy ha az Úristent virágvasárnapjára hozzám ebédre nem hívod, kifogysz a gyémántpalotából, de még a feleségedből is.

65. Válaszolj röviden a következő kérdésekre!

a) Mivel foglalkoznak az ácsok?

b) Milyen szerepet töltenek be az ácsok a mesében?

c) Miért kedveskednek ennyire az ácsok a földesúrnak?

66. Ki mondta? Írd a vonalra a megfelelő szereplő nevét! A mese eddigi összes részletében keresd a megoldásokat!

a) Mit parancsolsz fenséges asszonyunk? _____

b) Talán beteg az úrfi? _____

c) Mit parancsol, nagyságos úr? _____

d) Látjátok-e ottan a nagyságos úrfi házát? _____

e) Eredj, Józsi, próbálj szerencsét, állj be valahol szolgálatba! _____

f) Nekem-e, feleség? _____

g) Te csak feküdj le s aludjál, a többit én eligazítom. _____

67. Milyen mesebeli számot fedezel fel ebben a részletben?

Karikázd be a szövegben!

68. Hol találkoztatok még vele? Sorolj fel 3 mesét, ahol felbukkan ez a szám!

69. Olvasd tovább a mesét!

Vagy búsult, vagy nem Józsi eddig, nagy erős búbánat nehezedett a szívére, a könnye is kicsordult, amikor a feleségének elkeseregte, mit kíván tőle a nagyságos úrfi.

Mondja az asszony:

– Te csak ne búsulj, Józsi, azt az esztendő bogos csikót nyergeld fel, meglátod, hogy még az égbe is elvisz az téged.

Volt az udvaron egy bogos, sánta csikó, mindig ott lődörgött, ügyet sem vetett rá eddig Halász Józsi. Hát azt felnyergeli, ezüstkantárt húz a fejére, felül a hátára, s akkor csak nekivág a magas levegőégnek a bogos csikó, száll feljebb-feljebb, s ahogy száll felfelé, lassanként megaranyosodik a szőre, s ím, egyszerre csak megáll a csikó az égnek a kapujában.

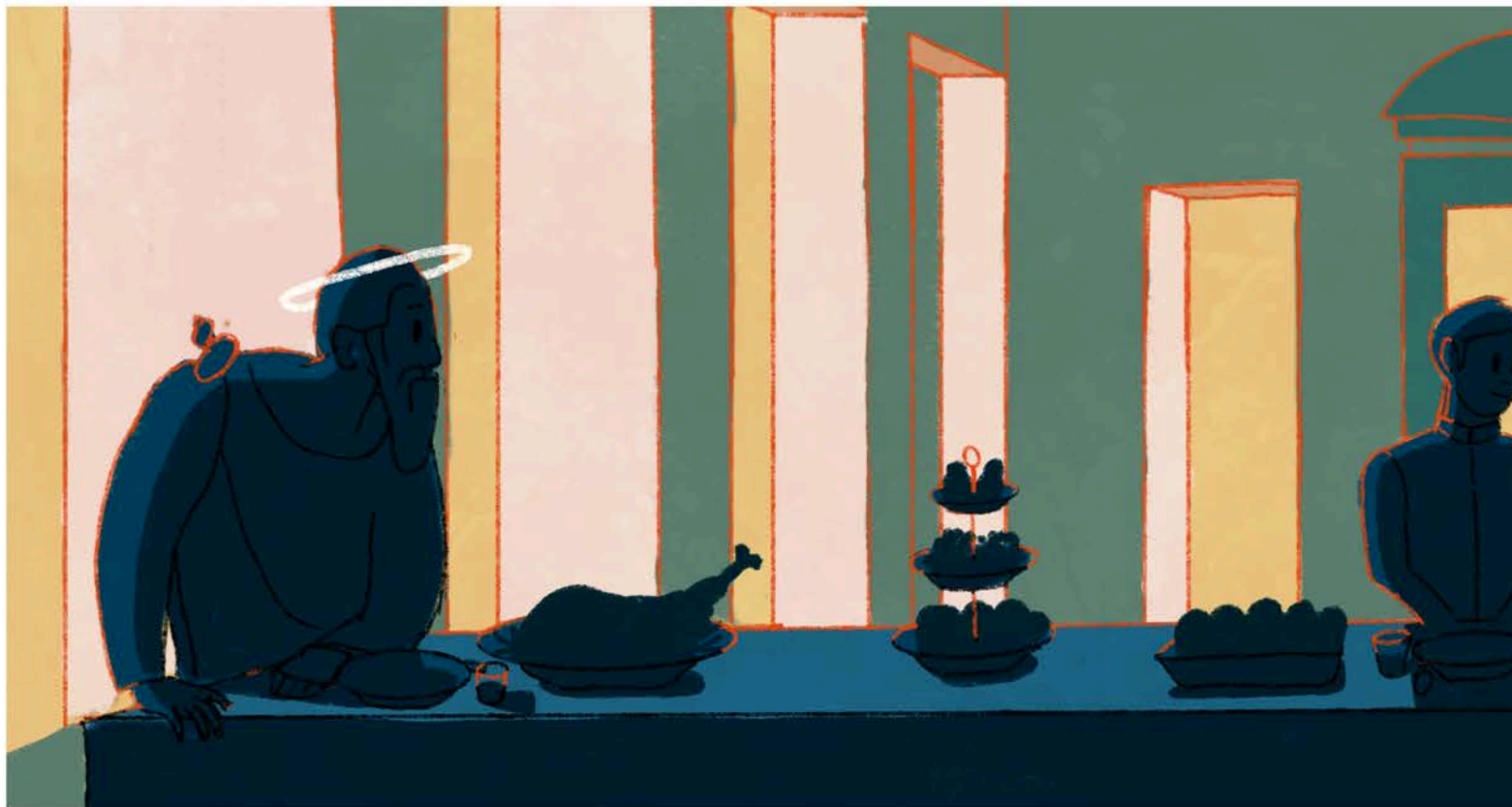
Leszáll Józsi a lováról, megkötö a kapufélfához, aztán bekopogtat, nyitja Szent Péter a kaput, s kérdi:

– Hát te miért jöttél, fiam? Mondja Józsi:

– Azért jöttem, hogy Isten ő szent felségét a földesuramhoz virágvasárnapjára meghívjam ebédre.

Ott ült az Úristen a trónusán, s mondotta Józsinak:

– Jól van, fiam, mondd meg a gazdának, hogy elmegyek, de egy földet vessen be árpával, az az árpa ériék is meg virágvasárnapja előtt, mert annak a magjából akarok kenyeret enni az ebéden.

73. Olvasd tovább a mesét!

Elbúcsúzik szépen Halász Józsi, felül a csikajára, s repült le a csikó fejjel lefelé. De Halász Józsi mindig az Úristen nevét kiabálta, s a csikó talpra esett, mikor a földre ért.

S hát ím - halljatok csudát! - a Józsi kertje mellett egy földön már meg is volt érve az árpa. Elmegy Józsi az úrához, s mondja az Úristen üzenetét. Hej, nagy búbánatnak adja a fejét a nagyságos úrfi, nem találta a helyét.

– Hát csak búsuljon az úrfi - mondta Józsi -, mert én is eleget búsultam. S azzal hazament. Mire hazament, már meg is sütötték a kenyeret az új árpából. Hát jön Isten ő szent felsége Szent Péterrel, mennek egyenesen a nagyságos úrfihoz. Meglátja az úrfi, nagy ijedtségében reszketni kezd, mint a nyárfalevél, kiált a legényeknek, hogy zárják be a kaput, ne jöhessen be senki.

Hiszen meg is fordult mindjárt az Isten.

Mondotta Péternek:

– Menjünk ahhoz a szegény emberhez ebédre.

Megfordulnak, s mennek a Józsi háza felé, ki a hegyre. Amint mennek kifelé, mondja Isten ő szent felsége Péternek:

– Nézz vissza, Péter, mit láatsz?

Visszanéz Péter, s látja, hogy víz alatt van a nagyságos úrfi háza, udvara.

Aközben megérkeznek a Józsi udvarába. Kiszalad Józsi s a felesége, csókolják kezét–lábát Isten ő szent felségének, bekísérik a terített asztalhoz. Leül Isten ő szent felsége, s ebéd végén mondja Józsinak:

– Ezen a világon teríts asztalt a nyomorultaknak, a másvilágon neked is terítnek. Azzal Isten ő szent felsége megáldotta Józsefet s a feleségét, s eltávozott Szent Péterrel.

74. Számozással állítsd sorrendben a következő eseményeket!

Józsi meghívja magához a földesurat ebédre.

A szomszédok elzavarják Józsit halászni.

A sárkányok felépítik a gyémántpalotát.

Józsi kifogja az aranyhalat.

Az aranyhal kisasszonnyá változik.

Az ácsok aggódnak a földesúrért.

Józsi ezüsthidat csináltat a palotája elé.

Józsi feleségül veszi a kisasszonyt.

Józsi a csikón repül az ég felé.

Józsi meghívja ebédre az Úristent.

75. Válaszolj az alábbi kérdésekre először írásban, majd vitassátok meg a csoportban!

a) Milyen tulajdonságok fontosak neked egy emberben?

b) Milyen tulajdonságok alapján tudsz tisztelni valakit?

c) Neked ki a példaképed és miért?

d) Milyen a jó példakép és miért?

76. Tulajdonságok alapján rakj össze egy olyan ember, amilyen példaképre fel tudnál nézni! Használj minél több melléknevet! Írj, rajzolj kedved szerint!

77. **Többfajta embertípussal ismerkedhettél meg a mese folyamán. Melyik karakter áll hozzád a legközelebb? Ki lennél szívesen ebben a mesében? Miért? Beszéljétek meg a csoportban!**

78. **Az elkészült bábokból készítenek kiállítást, és készítenek csoportban plakátot a kiállításra!**

a) Gyűjtsétek össze, milyen információknak kellene szerepelniük a plakáton!

b) Döntsétek el, milyen technikával készítenétek el a plakátot!

c) Nézzétek meg az AMAPED egyik rendezvényéről szóló plakátot, ez segíteni fog az információk elrendezésében!

A PÜNKÖSD MINT VALLÁSI ÜNNEP

79. A mesében két olyan ünnep szerepelt, amelyek vallási ünnepek is.

A vallásos emberek ilyenkor templomot is látogatnak, imádkoznak.

Melyik ez a két ünnep? Írd le!

80. Alkossatok párokat!

Két történetet fogtok olvasni, amelyek a Bibliában, a zsidó és keresztény vallás legfontosabb könyvgyűjteményében szerepelnek.

a) Mielőtt elolvassátok a két történetet, beszéljétek meg, mit tudtok már a pünkösdről! Írjátok le a legfontosabb szavakat, kifejezéseket!

b) A páros egyik tagja Bábel történetét olvassa el, a másik az első pünkösöd történetét! Mindegyik szövegben húzzatok alá három olyan szót, amit nagyon fontosnak tartotok (vagyis a kulcsszavakat)!

Bábel története

A Biblia szerint a régi emberek mind egy nyelvet beszéltek.

Egyszer eszükbe jutott, hogy építenek egy várost, a városba pedig olyan magas tornyot, amely az égig ér. Így akartak híresek és nagyok lenni. Isten nem akarta, hogy az emberek olyan hatalmasak legyenek, mint ő, ezért összezavarta a nyelvüket, hogy ne értsék egymást. Így nem tudtak együttműködni és folytatni a munkát. A várost Bábelnek vagyis zűrzavarnak nevezték el.

Az első pünkösöd története

Mielőtt felment a mennybe, Jézus kérte a tanítványait, hogy beszéljenek róla mindenkinek. Segítséget is ígért a tanítványoknak, a Szentlelket. A városban akkor ünnep volt, ezért nagyon sok ember volt ott, akik sok nyelven beszéltek.

Egyszer csak elkezdett zúgni a szél, a tanítványok fejére tüzes lángnyelvek szálltak, ez jelezte, hogy eltöltötte őket a Szentlélek. A tanítványok bátrak lettek, és elkezdtek beszélni Jézusról. Minden ember a saját nyelvén hallotta és értette, amit a tanítványok mondtak.

c) A kulcsszavak (az általatok megadott legfontosabb szavak) segítségével meséljétek el egymásnak, mit olvastatok!

d) Hasonlítsátok össze a most leírt kulcsszavakat az a) feladatban szereplő szavakkal! Vannak-e egyezések?

e) Most a két történet kulcsszavait hasonlítsátok össze! Melyek azok, amelyek mindegyikben előfordulnak?

81. Tippeld meg a választ a kérdésekre!

a) Hány nyelv létezik a földön? _____

b) Melyik nyelvet beszélik a legtöbb a földön? _____

c) Hány beszélője van ennek a nyelvnek? _____

d) Melyik az a nyelv, amit a legtöbb idegen nyelvként tanulnak? _____

e) Hányan tanulják ezt a nyelvet? _____

f) Melyik országban beszélnek a legtöbbféle nyelven? _____

g) Hány nyelv van ebben az országban? _____

h) Melyik nyelvet beszélik a legtöbb országban hivatalos nyelvként? _____

i) Hányan beszélnek magyarul a világon? _____

j) Benne van a magyar nyelv a 100 legnagyobb nyelv között? _____

k) Az egynyelvű vagy a többnyelvű emberek vannak többen? _____

A helyes válaszokat a következő oldalak segítségével ellenőrizheted.

Érdekesség: Figyeld meg!

A világon több olyan ember van, aki több nyelven beszél, mint olyan, aki csak egy nyelven. A többnyelvűség tehát természetes dolog.

82. Beszélgetsetek csoportban a következő kérdések segítségével:

a) Szerinted mit jelent tudni valamilyen nyelven?

b) Te hány nyelven beszélsz?

c) Hol és hogyan tanultad meg ezeket a nyelveket?

d) Melyik nyelv(ek)et érzed magadhoz a legközelebb? Miért?

83. Alkossatok párokat! Válasszatok ki egy számotokra érdekes nyelvet!

Készítsetek róla az internet segítségével infografikát

(például a [canva.com](https://www.canva.com) oldal segítségével)!

A következő kérdésekre mindenképpen adjátok meg a választ!

a) Hány beszélője van ennek a nyelvnek?

b) Milyen országokban beszélik ezt a nyelvet?

c) Hányan tanulják a világon ezt a nyelvet?

84. Kodály Zoltán híres magyar népdalgyűjtő és zeneszerző *Visszatekintés c. művének* II. kötetében ezt írta:

„Az idegen nyelvekről nem mondhatunk le. Sőt, arra kell törekednünk, hogy legalább egyet minden művelt magyar tökéletesen tudjon. De használjuk fel idegen nyelvtudásunkat arra, hogy vele magyar nyelvtudásunk nyerjen, ne veszítsen.”

Egyetértesz az idézettel? Mondd el! Használhatod a lenti kifejezéseket is!

Így van...
Igaz van...
Egyetértek, mert....

Én nem így gondolom...
Más a véleményem...
Nem értek egyet, mert...

85. Alkossatok párokat! Gyűjtsetek érveket amellet, hogy több nyelven beszélni jó dolog! Cseréljétek párt, egészítsétek ki a listátokat!

86. Azt már megtippeltétek, hányan beszélnek a világon magyarul. A magyar nyelvvel kapcsolatban azonban még nagyon sok érdekes kérdést lehet feltenni. Tippeld meg a választ a kérdésekre! Írd ide!

a) Milyen országokban élnek magyarok Magyarországon kívül?

b) Melyik országban beszélnek a legtöbben a magyart Magyarországon kívül?

c) Szerinted mennyire nehéz nyelv a magyar?

87. Most egy cikket olvashattok, amely a magyar nyelvvel kapcsolatos hat tévhitet sorol fel.

a) Osszátok fel egymás között a szöveget, mindenki csak egy tévhitet olvasson el!

b) Olvasás után írd le a saját szövegrészed alapján...

...egy olyan információt, amit már tudtál:

...két olyan olyan információt, ami új volt számodra:

...egy kérdést, ami eszedbe jutott!

c) A fenti mondatok segítségével mondjátok el egymásnak, mit olvastatok!

88. Beszélgetsetek a következő kérdések segítségével:

a) Találkoztál már olyan emberrel, aki másképp beszélte a magyart, mint te? Miben volt más?

b) Találkoztál már olyannal, aki magyar beszédében idegen nyelvi kifejezéseket is használt? Milyen volt vele beszélgetni?

c) Te szoktál a magyar beszéd közben más nyelvből származó szavakat használni?

d) Van olyan szó, amit te használasz magyarul, de más magyar beszélők nem értenek? Melyik ez a szó?

Érdekesség: Figyeld meg!

Mivel a magyar nyelvet több országban beszélik, a magyar nyelv sem egységes. Mindenki egy kicsit máshogyan beszél ezt a nyelvet. Teljesen természetes, hogy aki nem Magyarországon él, átvesz nyelvi elemeket abból a nyelvből vagy nyelvekből is, amelye(ke)t a magyaron kívül beszél. Az ilyen magyar nem rosszabb, mint a Magyarországon beszélt magyar nyelv, csak más.

89. Van egy internetes szótár, a Termini szótár, amelybe nem magyar kifejezések kerültek.

Ezeket a szavakat nem Magyarországon élő magyar beszélők vették át abból a másik nyelvből, amely körülveszi őket. Átvették, kölcsönözték őket, ezért hívjuk őket kölcsönszavaknak. Olyan szavak is vannak a szótárban, amelyet Magyarországon is használnak, de más jelentésben.

a) Keresd meg a szótárban, mit jelent a Vajdaságban és Horvátországban a következő két szó! A keresés mezőbe kell beírni a szót, a szótárt itt találd:

Hulahop: _____

Patika: _____

b) Keress még két olyan szót, aminek a jelentésén meglepődtél! Meséld el a többieknek, mit tudtál meg a két szóról!

90. Benedek Elek írt egy vallásos verset pünkösdi alkalmából, a címe: *Pünkösdi*

harangok. Ahogyan korábban olvastad, pünkösdkor azért van középpontban a nyelvi sokszínűség, mert Jézus tanítványaira szállt a szentlélek, és elkezdtek nyelveken beszélni.

a) Melyik harangnak milyen a hangja? Csukd be a szemed, és képzeled el, hogy ezeket a harangokat hallod! Írj mindegyik harang mellé legalább egy melléknevet a minta alapján! (Ha nem ismered őket, keress rá az interneten!)

A harang

a templom nagyharangja

a karácsonyi csengettyű

szélcsengő, amit épp megfúj egy szellő

kolomp egy tehén nyakában

csengő egy boltba belépve

Milyen a hangja?

komor, mély

b) Képzeld el most egy falusi templom harangját, és olvasd el magadban a verset!

Benedek Elek: Püünkösdi harangok

*Olyan szépen cseng a harang,
Mintha nem is harang volna,
hanem ezer harangvirág
Imádságos szava szólna.*

*Piros püünkösdi vasárnapján
Piros rózsza nyíl a kertben,
Kis szívünkben tiszta öröm
Imádsága énekeljen.*

*Piros püünkösdi vasárnapján
Szálljon reánk a szentlélek,
S térde hullva mondjunk hálát
A mindenség Istenének.*

a) Milyen melléknevekkel jellemeznéd a versben szereplő harangot?
Írj ide hármat!

91. Figyeld meg a példákat!

a) Húzd alá a bal oldali mondatokban az igéket!

A harang zúg. → A zúgó harang jelzi az embereknek, hogy induljanak az a templomba.

A csengettyű csilingel. → A csilingelő csengettyű jelzi, hogy jönnek az angyalok.

A kolomp kong → A kongó kolomp jelzi, hogy jönnek az állatok hazafelé.

Érdekesség: Figyeld meg!

A bal oldali mondatokat át tudtuk úgy alakítani, hogy a mondatok igéjből egy melléknévhez hasonló szófajt alkottunk (a *zúg* igéjből alkottuk azt a szót, hogy *zúgó*). A magyar nyelvtan ezt melléknévi igenévnek hívja. Azért hasonlít a melléknévhez, mert ez is főnevek előtt áll, és ezzel is tulajdonságokat tudunk kifejezni. A melléknévi igenevet azonban nem szoktuk fokozni. A fenti melléknévi igenevekben az a közös, hogy mindegyik -ó-ra vagy -ő-re végződik. Az -ó/-ő szó végén mindig hosszú a magyarban.

b) Alkoss melléknévi igeneveket a lenti igékből!

Ige →

Melléknévi igenév

Az ág virágzik →

a _____ ág

A tulipán nyílik. →

a _____ tulipán

A rózsá illatozik →

az _____ rózsá

A pipacs piroslik. →

a _____ pipacs

A PÜNKÖSD MINT TAVASZÜNNEP

92. A versben a harangon kívül a virágok is szerephez jutnak.

Karikázd be a versben a két virágnevet, és rajzold ide a virágokat!

93.

Most a pünkösdi rózsáról fogsz olvasni. a) Mielőtt elolvasod a szöveget, írd le egy kérdést, amit szívesen megtudnál a pünkösdi rózsáról!

b) A szöveg bekezdései összekeveredtek, számozd be őket!

____ Ezek után a következő kérdés a sorban: pünkösdi rózsza, de miért rózsza, ha nem rózsza? A bazsarózsza, pünkösdi rózsza - a nevével ellentétben - nem áll közeli kapcsolatban a rózsza nemzetséggel. Valószínűleg a bazsarózsza vagy pünkösdi rózsza külseje a válasz a megnevezésre: virágai ugyanis úgy néznek ki, mint a rózsáé.

____ Az utolsó rejtvény a bazsarózsza vagy pünkösdi rózsza elnevezésében: miért pünkösdi? Ennek megoldása viszonylag egyszerű: a bazsarózsza vagy pünkösdi rózsza virágzása pünkösöd ünnepének környékére esik.

____ A mindennapokban nem az előbb említett a növénynemzetséget hívjuk bazsarózsának, hanem az egyik legismertebb fajtáját: a kerti bazsarózsát. Vagyis a bazsarózsza, pünkösdi rózsza megnevezés erre a virágra értendő, melyet gyakran láthatunk a kertekben.

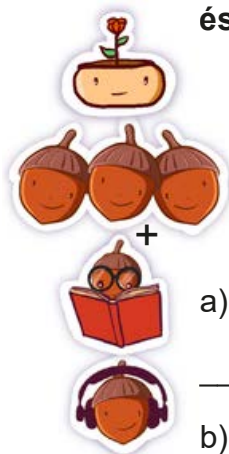
____ Mindenekelőtt nézzük meg, hogy mi a bazsarózsza! A bazsarózsza elnevezés valójában egy növénynemzetséget takar. Ez a nemzetség 34 fajt foglal magába, melyekből 33 Euráziában, 1 pedig Észak-Amerikában honos.

c) Húzd alá azokat a szavakat, amelyek segítettek rájönni, miért ez a bekezdések sorrendje!

d) A bazsarózsáról szóló szöveg nem mese, nem is irodalmi mű. Hol találkozhatunk hasonló szövegekkel? Beszéljétek meg!

e) Keress az interneten egy képet, amely illik a fenti szöveghez! Nyomtasd ki, és ragaszd ide!

94. Hogyan ünneplik a pünkösdöt a világ országaiban? Nézzétek meg a filmet, és válaszoljatok a kérdésekre!

- a) Melyik országban hagyomány a pünkösdi lovaglás?

- b) Kit védtek régen a legenda szerint a pünkösdi lovasok?

- c) Melyik országban szórják a templomok mennyezetéről a rózsaszirmokat?

- d) Milyen ünnepnek nevezik Ukrajnában a pünkösdöt?

- e) Mit adnak elő Angliában pünkösdkor?

95. A videóban is elhangzott, hogy a rózsaszirmok a szentlélek eljövételét jelképezik, ahogyan a galamb is a szentlélekre utal.

A virágok azonban sokféle más jelentést hordozhatnak, kapcsolatban vannak például a szerelemmel. A hagyomány szerint sokszor szavak helyett virággal üzentek egymásnak a szerelmes fiatalok. A *virágnyelv* szó a német *Blumensprache* szó szerinti megfelelője. Más nyelvek hasonló elnevezéseiben is él ez a szókapcsolat, például az angolban *language of flowers* formában.

- a) Tippeld meg, melyik virág mit jelenthetett a virágnyelvben!

Virágok

- piros rózsa ◆
- fehér rózsa ◆
- liliom ◆
- rozsmaring ◆
- orgona ◆
- petúnia ◆

Titkos üzenet, jelkép

- ◆ közelgő házasság
- ◆ első szerelem
- ◆ mély szerelem
- ◆ elutasítás
- ◆ tisztaság
- ◆ harag

b) A rejtvény megoldását megtalálsz ebben a cikkben. De vajon hányadik oldalon? Fúsd át a szöveget a szemekkel, keresd meg!

96. **Ahogy a virágok a szerelmet jelképezik, úgy a pünkösdi a szerelem ideje is.**

A pünkösdi királyválasztás mellett királynét is választottak a pünkösdlő játék alkalmával, akinek a fejére virágokból készült koszorú is került. A pünkösdi királynét ugyanis úgy öltöztették fel, mint egy menyasszonyt.

Készítsetek ti is koszorút! Nézzétek meg a filmet, és jegyezzétek fel, mi mindenre van szükség hozzá!

Hozzávalók:

97. A pünkösdlésről Benedek Elek is írt, de most egy rövidebb szöveget választottunk nektek ugyanerről a témáról.

a) Írd be a hiányzó mellékneveket, melléknévi igeneveket a szövegbe!
virágos, rojtos, csillogó, fehér, hosszú, fodros

Több kisebb lány járt házról-házra, az egyikük a királyné. Ruhája _____, szoknyája _____ volt, rajta _____ aranyzsinór. Feje le volt takarva hosszú _____ kendővel, fején koszorút hordott. A többi kislány tarkább, _____ kendőt viselt, a nyakukban _____ gyöngyöt, a hajukban hosszú szalagot, kezükben tejesköcsögöt, sőtartót, kosarat vittek az ajándékoknak. Bekopogtak a házhoz, és kérdezték:
– Néném asszony, néném asszony! Szabad-e pünkösdlőni?
Ha beengedték őket, énekeltek a pünkösdről, és jókívánásokat mondtak a lakóknak.

b) Hallgassátok meg, mit énekeltek a kislányok, írjátok be a hiányzó szavakat! Ezekkel a szavakkal már találkoztatok a fejezet során.

Mi van ma, mi van ma?
Piros _____ napja.
Holnap lesz, holnap lesz
A másodiknapja!

Jól megfogd, jól megfogd
_____ kantárját,
Hogy össze ne tipogja, tapogja
A pünkösdi _____!

Ácintos, pácintos.
Tarka _____.
Hintsetek virágot,
Az _____ fiának!

Meghozta az Isten, piros pünkösdi napját.
Mi is meghordozzuk _____ asszonykát.
Ej ne dejne, denejde, ej ne dejne, denejde.

A szép _____, három ágú haja.
A szép legényeknek vőlegény bokréta.
Ej ne dejne, denejde, ejne dejne, denejde.

A szép menyecskéknek utcán az ülésük.
Kicsi gyermekeknek porba heverésük.
Ej ne dejne, denejde, ejne dejne, denejde.

Noha _____ vagyok.
Nagyot nem szólhatok.
Mégis az Istennek,
Dicséretet mondok.
Szálljon erre házra az
Isten áldása,
mint pünkösdi harmat
a piros _____!

Ekkora legyen a maguk kendere!
Ekkora legyen a maguk búzája!

c) Tanuljátok meg ti is a dalokat! Válasszatok ki magatok közül néhány kislányt, és játsszátok el a pünkösdlő játékot!

98. A pünkösdölés vége egy jókívánság.

a) Te kinek küldenél jókívánságot? Mit kívánnál neki? Írd ide!

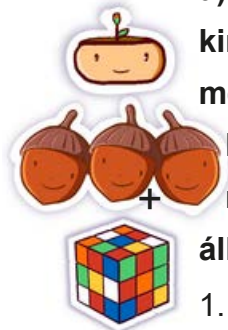
Kinek? _____

Mit kívánsz? _____

b) Írjátok fel a neveiteket 1-1 kis lapra! Húzzatok nevet a csoportból, a lap másik oldalára írjátok fel a jókívánságotokat! Adjátok vissza a lapot annak, akinek a neve szerepel rajta!

99. A fejezetben olvashattatok királyokról és királynőkről.

a) Gondold végig magadban, milyen tulajdonságai voltak a falu pünkösdi királyának, Halász Józsinak, a feleségének, az úrfinak, a pünkösdölő játék menyasszonyának!

b) A tanár több olyan állítást fog felolvasni, amin lehet vitatkozni. Válassz magadnak a teremben sarkot aszerint, hogy mit gondolsz az elhangzott állításról!

1. sarok: egyetértesz vele
2. sarok: nem értesz egyet vele
3. sarok: nincs véleményed róla
4. sarok: még időre van szükséged, hogy válaszolni tudj

c) Ha beálltál a sarokba, meghallgatunk néhány embert, miért áll ott. Ha meggyőzőtt, amit hallottál, átállhatsz egy másik sarokba.

Az állítások:

A fiúk erősebbek, mint a lányok.

A lányok és fiúk is lehetnek gyengék vagy erősek.

A lányok kicsik és védtelenek.

Egy lány nem lehet főnök.

A lányok okosabbak a fiúknál.

Azért tudnak győzni a lányok, mert csalnak.

A fiúk verekedhetnek, de a lányok nem.

A fiúk lustábbak a lányoknál.

A lányoknak fontos az öltözködés, a fiúknak nem.

A fiúk szeretnek versenyezni, a lányok nem.

100. Beszéljétek meg!

- Szerinted miért van az embereknek különböző véleménye ezekről az állításokról?
- Volt-e olyan, hogy megváltoztattad a véleményed, mert egy másik gyerek meggyőzött?
- Szerinted van olyan vélemény, ami megfelelőbb, mint a másik? Miért? Beszélgetsetek róla!

MELLÉKLETEK

Segédanyag a jellemzés, vázlat írásához

A fogalmazásod mindig vázlat megírásával kezd, így te is jobban át tudod látni a történetet!

Sokféle vázlatot lehet használni, az egyik az, amikor a gondolataid rendezed sorba, s ez segít a szöveg megalkotásához.

Ilyenek szerepelhetnek a vázlatodban:

- jó cím, amely felkelti az érdeklődést. Ez lehet humoros, furcsa, de mindenképp olyan, ami jellemzi a fogalmazásodat.
- miről akarsz írni,
- miért akarsz fogalmazást írni, mi a célod vele,
- milyen szabályokat/szemponyokat kell figyelembe vened a szöveg formájával kapcsolatban,
- ki fogja olvasni a fogalmazásod,
- milyen stílusban írd a fogalmazásod,
- milyen kulcsszavakat használj, s milyeneket kerülj el,
- mennyi időd van a szöveg megírására,
- milyen egyéb fontos jellemezője van a szövegnek.

HALÁSZ JÓZSI TELJES MESE EGYBEN

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy szegény halászember, s annak egy nagy kamasz fia: Józsi. Meghal egyszer a halászember, meg a felesége is. Egyedül maradt Józsi ezen az árnyékvilágon. Nem maradt az apjáról egyebe a hálónál, s mikor evett Józsi, mikor nem. Mondták a szomszédok:

– Eredj, Józsi, próbálj szerencsét, állj be valahol szolgálatba! De Józsi reggeltől estélig a porban heverészett, nem fogta a dolog. Jól van, ha bizony nem dolgozott, nem is evett. Egyszer aztán, mikor a szeme is zöldet, vereset látott, fogta magát, elévette az apja hálóját, s elment a Küküllőre halászni.

Belenyomja a hálót a vízbe, azután kihúzza, aztán megint beléteszi, megint kihúzza. De akkora hal sem került a hálóba, mint a kicsi ujjam. Megmérgeződik Józsi, s azt mondja:

– No, még egyszer beleteszem a hálót, s ha akkor sem fogok halat, elmegyek világgá.

Vízbe ereszti a hálót Halász Józsi, egy kicsi idő múlva kiemelinti, s hát abban egy olyan szép aranyhalacska fickándozik, hogy szeme-szája tátva maradt a csudálkozástól.

Bedugja a halat nagy örömmel a tarisznyájába, indul hazafelé, gondolja magában: majd a földesúrnak adja, legalább egy napot elenged a robotból. Ahogy hazaér, az aranyhalacskát kiteszi egy tányérba, nézi, nézi, s egyszerre csak ugrik egyet a halacska, olyan szép kisasszony lett belőle, hogy a napra lehetett nézni, de arra nem.

Ott mindjárt nyakába szökik Józsinak:

– Te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el egymástól. Hát jól van! Paphoz mennek, összeesküsznek, élnek, ahogy tudnak. Egyszer csak azt kérdi az asszony Józsitól:

– Te Józsi, hát neked semmi sem maradt az apádról?

– Nekem-e, feleség? Nekem semmi sem az ég világán, csak az a háló, mellyel fogtalak.

– Hej, nem hiszem én azt, te Józsi! Volt a te apádnak földje is.

– Volt egy darab földje, megvan az most is - mondja Józsi -, de olyan magas hegyen van, hogy azt még soha senki meg nem szántotta.

– Gyere, Józsi, nézzük meg! Szépen kísértálnak arra a magas hegyre, leülnek éppen arra a helyre, ahol a

Józsi földje volt. Az asszony az ölébe veszi a Józsi fejét, ott mindjárt el is alszik. Akkor szépen fölkel az asszony, a ruháját a Józsi feje alá teszi. Honnét, honnét nem, kezébe került egy ostor, nagyot rittyent, hogy ég-föld megzendült belé, s hát amennyi sárkány a világon, mind ott termett abban a szempillantásban.

Kérdik az asszonytól:

– Mit parancsol, felséges asszonyom?

– Azt parancsolom, hogy erre a helyre olyan palotát építsetek, amilyen több nincs ezen a világon. Legyen abban a palotában minden, de minden. Azután építsetek egy istállót, abban az istállóban nyolc ökör, nyolc ökör mellé két béres; nyolc ló, nyolc ló mellé két kocsis. A csűrkerben legyen hat búzaasztag, s a csűrben csépeljen tizenkét cséplő.

Hej, édes istenem, csak mondani kellett a sárkányoknak, mire Halász Józsi felébredett, ott volt az apja földjén a gyémántpalota. Ott az istálló, benne az ökrök, a lovak, a béresek, a kocsisok, s a csűrben tizenkét cséplő verte-agyalta a búzáat, hogy döngött beléje a helyiség.

Felébred Józsi, dörzsöli a szemét, látja a szörnyű nagy gazdaságot, szemeszája tátva maradt. Nem akarta hinni a feleségének, hogy ez mind az övé. Na hiszen, ezentúl búját sem mondotta Halász Józsi, annyi mindene volt, hogy azt sem tudta, miye van.

Mondja egyszer a feleségének:

– Hallod–e, feleség, valamit mondanék.

– Gondold meg jól elébb, mielőtt mondanád.

– Hát én jól meggondoltam, s meg is mondom. Holnap pünkösöd vasárnapja, hívjuk meg a földesurat ebédre.

– Ne hívd meg, Józsi, mert bizony mondom, kifogysz belőlem, ha meglát a földesúr. De így, de úgy, ő meghívja.

Jól van, az asszony beleegyezik, de azt mondja, hogy ő mindent szépen elkészít az asztalra, a szolgálók legyenek bent a szobában, ő pedig szépen félrehúzódik egy szobába, nehogy meglássa a földesúr.

Befogat Józsi hat lovat a hintóba, nagyurasan hajtja a földesúr udvarába. Ott éppen három ács dolgozott az udvaron, s mondja az egyik:

– Nézzetek csak oda, milyen nagy úr lett abból a boldogtalan Józsiból. De Józsi hallotta is, nem is ezt a beszédet. Fölmegy a földesúrhoz, köszönti illendőképpen:

– Adjon isten jó napot, nagyságos úr!

– Adjon isten, Józsi! Hát mi jóban jársz?

– Én bizony meghívnam a nagyságos urat ebédre, pünkösöd vasárnapjára.

– Jó szívvel, Józsi, úgysem láttam még a házadat, s a gazdagságodat, pedig már elhozták a hírét az emberek.

Na, jól van, pünkösdi vasárnapján befogat a földesúr négy lovat a hintóba, hajt a Józsi udvarába. Ottan Józsi elejébe szalad, egymást karon fogják, mint az urak szokták, felsétálnak a gyémántpalotába, aztán leülnek az asztalhoz, esznek-isznak. Kérdi egyszer a földesúr:

– Te Józsi, hát hol a te feleséged?

Mondja Józsi:

– Egy kicsit szemérmes a feleségem, nagyságos úr, nem szeret férfiak között ülni.

Hát csak esznek-isznak tovább, jól mulatnak. Volt bor annyi, hogy egy vendégseregnek is elég lett volna, de az asszony nem került elé, nem jött be a szobába.

„Jól van - gondolta magában a földesúr -, majd meglátom máskor.“

Kiüzent, hogy fogjanak be, megy haza. Befogják a lovakat, beül a földesúr a hintóba, s ahogy éppen a kapun kanyarodnék ki a hintó, visszapillant, meglátja az ablakban a Józsi feleségét. De hogy nézett rá, hogy nem, én azt nem tudom, elég az, hogy mikor a hintó hazaért, a földesurat le kellett szedni, úgy vitték föl a házába, s ahogy lefektették az ágyába, kétszer egymás után kirázta a hideg. Másnap reggel az ácsok mind várják a nagyságos úrfit, de hiába várják, nem jő ki a palotából.

Mondja a legidősebb ács:

– Elmegyek bé, meglátom, mi baja van a nagyságos úrfinak. Bemegy az ács, jó reggelt köszön, de a nagyságos úrfi nem is fogadja.

– Talán bizony beteg az úrfi?

– Az vagyok, erős beteg vagyok, meg sem gyógyulok, hogyha enyém nem lesz a Halász Józsi háza s felesége.

Kimegyen az ács, mondja a társainak, hogy mi baja van a nagyságos úrfinak. Elkezdnek tanakodni, hogy mivel gyógyíthatnák meg. Egyik egyet mond, másik mást mond. Aztán abban egyeznek meg, hogy a nagyságos úrfi Halász Józsival hányassa el azt a nagy kőoszlopot, amelyik az ablaka alatt van. A helyit ültesse be szőlőfával. Még azon az éjen éri meg a szőlő, abból a szőlőből egy kupa bort tegyen a nagyságos úrfi asztalára, s ha ennek nem volna képe, legyen a nagyságos úrfié a palotája is, a felesége is.

Mindjárt mondták a nagyságos úrfinak, hogy mit gondoltak ők ki. Megörvend az úrfi, küldi az inasát, egyszeriben hívja ide Józsit. Hát jött is Halász Józsi, mégpedig hatlovas hintón. Megy fel az úrfihoz, köszönti illendőképpen, s kérdi:

– Mit parancsol, nagyságos úrfi?

– Én nem parancsolok neked semmit - mondja az úrfi -, csak azt mondom, hogy az ablakom alatt azt a nagy kőoszlopot még ma éjjel hányd el. A helyét szőlővel ültess be. Az a szőlő meg is éri az éjszaka, s tégy abból egy kupa bort az asztalomra, mert különben kifogysz a palotából is, a feleségedből is.

Hazamegy nagy búsan Halász Józsi, mondja a feleségének, hogy mi történt.

– Egyet se búsulj - mondja az asszony -, te csak fekédj le s aludjál, a többit én eligazítom.

Ahogy estére kerekedett az idő, elévette az asszony aranycsapós ostorát, kiment az udvarra, akkorát rittyentett, hogy megcsendült-bondult belé az egész világ. Hát abban a szempillantásban megtelik az udvar sárkányokkal, s kérdik:

– Mit parancsolsz, felséges asszonyunk?

Mondja az asszony:

– Látjátok-e ottan a nagyságos úrfi házát? Annak az ablaka alatt van egy nagy kőoszlop, egyszeriben hányjátok el, ültessetek a helyére szőlőt, de még ma éjjel megéri, s mire pitymallik, hozzatok nekem egy kupa bort abból a szőlőből. Elmennek a sárkányok, s hát ahogy hajnalodott, már hozták a kupa bort. Még ki sem virradott, felült Józsi hatlovas hintájába, ment a nagyságos úrfi udvarába. Aludott még az egész háznépe, s Józsi kinyitotta az ablakot, betette a kupa bort a nagyságos úrfi asztalára, s azzal szépen hazament.

Reggel, mikor fölébred a nagyságos úrfi, látja a kupa bort az asztalon. De rázni kezdi a hideg, s még hétszerte betegebb lett, mint volt annak előtte. Várják az ácsok, hogy jöjjön ki az úrfi, de nem jön ki. Hallják, hogy még betegebb lett, halálán is van tán. Ismét elkezdenek tanakodni, s azt határozzák, hogy a nagyságos úrfi csináltasson a palotája elé Józsival egy ezüsthidat. Az ezüsthíd mellett legyenek különbnél különb fák, azokon a fákon különbnél különbféle madarak énekeljenek szebbnél szebb nótákat.

Elémondják ezt az úrfinak, s küld is ez mindjárt Józsiért. Jó Józsi, mondja az úrfi, hogy mit akar. Meg sem állott, ment vissza nagy búsan a feleségéhez, s mondja, hogy mit akar a nagyságos úrfi.

No, azért ugyan kár volt búsulni, mert a felesége csak kiállott az udvar közepére, egy nagyot rittyentett aranycsapós ostorával, jöttek a sárkányok, s reggelre megvolt az ezüsthíd, az ezüsthíd mellett különbnél különb fák, a fákon különbnél különbféle madarak énekeltek szebbnél szebb nótákat.

Fölébred reggel az úrfi, hallja a gyönyörűséges szép nótákat, kitekint az ablakon, látja az ezüsthidat, ezüsthíd mellett a különbnél különb fákat, elváltak a színében erősen, s még hétszerte erősebb beteg lett, mint volt annak előtte.

Reggel várják az ácsok az úrfit, de hiába várják, nem jött ki. Hej, hej, mit tudjanak csinálni?! Hogy s mint tudják meggyógyítani?

Mit lehetne kívánni olyat Halász Józsiól, hogy annak embere ne tudjon lenni? Tanakodnak, tanakodnak, s azt határozzák, hogy Halász Józsi hívja meg virágvasárnapjára az Istent ebédre, ezt bizonyosan nem tudja megtenni. Bemennek az úrfihoz, elémondják, hogy mit gondoltak ki. Haj, de megörvend az úrfi! No, ez igazán jó lesz! Ha olyan nagy úr lett az a Halász Józsi, hívja meg az Úristent ebédre.

Elküld az úrfi Józsiért, jó is az mindjárt, s kérdi az úrfitól:

– Mit parancsol, nagyságos úr?

– Nem parancsolok én semmit, Halász Józsi, csak azt mondom én neked, hogy ha az Úristent virágvasárnapjára hozzám ebédre nem hívod, kifogysz a gyémántpalotádból, de még a feleségedből is.

Vagy búsult, vagy nem Józsi eddig, nagy erős búbanat nehezedett a szívére, a könnye is kicsordult, amikor a feleségének elkeseregte, mit kíván tőle a nagyságos úrfi.

Mondja az asszony:

– Te csak ne búsulj, Józsi, azt az esztendő bogos csikót nyergeld fel, meglátod, hogy még az égbe is elvisz az téged. Volt az udvaron egy bogos, sánta csikó, mindig ott lödörgött, ügyet sem vetett rá eddig Halász Józsi. Hát azt felnyergeli, ezüstkantárt húz a fejére, felül a hátára, s akkor csak nekivág a magas levegőégnak a bogos csikó, száll feljebb-feljebb, s ahogy száll felfelé, lassanként megaranyosodik a szőre, s ím, egyszerre csak megáll a csikó az égnek a kapujában.

Leszáll Józsi a lováról, megköti a kapufélfához, aztán bekopogtat, nyitja Szent Péter a kaput, s kérdi:

– Hát te miért jöttél, fiam?

Mondja Józsi:

– Azért jöttem, hogy Isten ő szent felségét a földesuramhoz virágvasárnapjára meghívjam ebédre.

Ott ült az Úristen a trónusán, s mondotta Józsinak:

– Jól van, fiam, mondd meg a gazdának, hogy elmegyek, de egy földet vessen be árpával, az az árpa ériék is meg virágvasárnapja előtt, mert annak a magjából akarok kenyeret enni az ebéden.

Elbúcsúzik szépen Halász Józsi, felül a csikájára, s repült le a csikó fejfelé. De Halász Józsi mindig az Úristen nevét kiabálta, s a csikó talpra esett, mikor a földre ért.

S hát ím - halljatok csudát! - a Józsi kertje mellett egy földön már meg is volt érve az árpa.

Elmegy Józsi az úrához, s mondja az Úristen üzenetét.

Hej, nagy búbanatnak adja a fejét a nagyságos úrfi, nem találta a helyét.

– Hát csak búsuljon az úrfi - mondta Józsi -, mert én is eleget búsultam. S azzal hazament. Mire hazament, már meg is sütötték a kenyeret az új árpából. Hát jön Isten ő szent felsége Szent Péterrel, mennek egyenesen a nagyságos úrfihoz. Meglátja az úrfi, nagy ijedtségében reszketni kezd, mint a nyárfalevél, kiált a legényeknek, hogy zárják be a kaput, ne jöhessen be senki. Hiszen meg is fordult mindjárt az Isten.

Mondotta Péternek:

*– Menjünk ahhoz a szegény emberhez ebédre. Megfordulnak, s mennek a Józsi háza felé, ki a hegyre. Amint mennek kifelé, mondja Isten ő szent felsége Péternek:
– Nézz vissza, Péter, mit láatsz?*

Visszanéz Péter, s látja, hogy víz alatt van a nagyságos úrfi háza, udvara. Aközben megérkeznek a Józsi udvarába. Kiszalad Józsi s a felesége, csókolják kezét-lábát Isten ő szent felségének, bekísérik a terített asztalhoz.

Leül Isten ő szent felsége, s ebéd végén mondja Józsinak:

– Ezen a világon teríts asztalt a nyomorultaknak, a másvilágon neked is terítnek. Azzal Isten ő szent felsége megáldotta Józsefet s a feleségét, s eltávozott Szent Péterrel.

